

Keeskenémet, hol Nagy István tanára nyitotta meg előtte a klasszikusok örökség világát, s a hol a magyar irodalom akkoriban legnépszerűbb prózái művel, a Dugonics Etelekájával is megismerkedett, majd Debreczenben folytatta tanulását, hol Nyáry Pállal ült egy padban, s itt végezte akadémiai tanulmányait. 1829-ben tette le utolsó vizsgáját a Báthori Gábor, a nagynevű szuperintendens áldotta meg és szentelte föl lelkészé.

Két év múlva atyja meghalván, helyére (1831) ó-budai lelkészszé választották meg. Ott volt egészen 1844-ig. Ezek voltak tulajdonképeni fejlődése, lelki megismosodása évei. Itt tűnt föl nemcsak mint hitszónok a főváros közelében s mégis félreeső kis egyházban, de az egyházi élet és kormányzat terén, s mint egyházi író is. Társadalmi élete élénk s tevékeny volt. A fővárosi s megyei körökön kívül, hol Fáy András, Bajkai s mások barátságát élvezte, nagyobb tevékenység várta a szorosabb egyházi életben és körökben. Itt lelke nemes bajtársakra talált, közvetlen közelben is. Székács, 1836-tól kezdve a pesti magyar evang. egyház lelkésze s tulajdonképeni megalapítója; Torók Pál, 1839-től kezdve a pesti reform. egyház lelkésze, Báthori Gábor méltó utóda, ki a fővárosban a protestáns egyházat addig nem is remélt tekintélyre s nem is álmódott virágzásra volt lelki erővel emelendő, Dobos méltó harmadik volt ama két jelesnek baráti s szellemi frigyeiben. Török és Székács 1842-ben megindították a »Protest. Egyházi és Iskolai Lap«-ot, mely a protestáns egyház kebelében a legjótékonyabb forradalmat, a folytonos haladás, a benső életre s tevékenységre törekvés, a szervezkedés forradalmát indította meg; Dobos úgy egyház-szervezési kérdések körüli eszméivel, mint irodalmi kritikaival, sokat tett e lap erőteljes és hatályos működésére, s tolla, hegyes és éles, a hol kellett, költői s majdnem ecsetzerűen színező, a hol a tárgy engedte s kívánta, csakhamar valódi hatalommá nőtte ki magát a protestáns egyházban. Elemző és, mely — ha kellett — a kákn is meg tudta volna találni a csomót, mely és igaz kedélyvel, az úgy iránti szent buzgósággal, s bár szakadozottan nyilatkozó, de erős képzelettel párosult írásaiiban. Az egyház-szervezési kérdésekben igazi protestáns, vagyis igazi szabadelvű álláspontot foglalt el mindig s a vaskalaposságot azzal a csipős szakzakkussal üldözte, mely szellemi téren mindig hatékonyabb fegyvernek bizonyult a bunkós botnál, de a melyt csak szellemes emberek (s ő az volt) tudnak helyesen kezelni. Mint kritikus az eszményhez mérte, a mit bírálat alá vett, s így tetemesen hozzájárult a protestáns egyházi irodalom színvonalának emeléséhez.

Ó-budai papságából Dobos 1844-ben Kömlödre vitték, Tolnába, hol Perczel Mór, Sárközy József s a két Pázmányi benső körében elég alkalma volt a kor mozgató eszméit társadalmi s politikai jelentőségükben fölfogni s tovább fejtesökre munkálni. De már 1845-ben Pécelre ment, a Ráday-család s a gazdag Ráday-könyvtár körébe. Itt érte a forradalom. Azt megelőzőleg, az 1847/8-diki (utolsó pozsonyi) országgyűlésen mint a református rendek papja jelent meg s ott az ország első nevezetességeinek ismeretsége jutott s megnyerte barátságukat. 1848/9-ben, az önvédelmi harc alatt, s annak leveretése után, nehéz napokat látott a pézezi kastélyban; de hű barát maradt mindvégig, bár szenvednie is kelle érte.

1852-ben a Budapest fölötti szigetre, Tótfaluba vitték papnak, hol egészen magányban, magának s benső örömeinek élve, nagybbszerű irodalmi működés alapjait vetette meg. Bibliai történeteit, — melyekben költői kedélyvel világítja meg a gyermeki elme előtt a kijelentés rejtelmeit s olykor himnusi emelkedéssel fejezi ki a tanulságot, — már előbb írta. De itt kezdte írni házi imáit, melyek a protestáns közönség legkedvesebb magán-ajtatossági könyvévé voltak válandók s isten tudja hány kiadást értek. Itt kezdte — főleg francia minták után — homilist s a földmíves házi és mezei életét rajzoló egyházi beszédeit, melyekben a költői és az apostoli tűz lángja együtt lobog, melyek szívre, kedélyre, képzeletre egyaránt ellenállhatatlan hatást gyakorolnak, s végre bensőséggel s gyermeketeg költőiséggel teljes »Gyermek-imáit« is. Mindezeket azonban már Czeglédén fejezte be, hová 1854-ben vitték lelkészül, s hol az előde (Szabó Károly) alatt megkezdett nagy templom

befejezése várt rá, hogy örök emléke maradjon munkálkodásának.

Dobos papi és irodalmi, egyházkormányzati és hazafiai munkálkodása itt érte el tetőpontját. Egy fél élet gazdag tapasztalásaival, sokat égett, de ki nem égett szívvel jött ide, ötven éves korában. Első neje (Storch Katalin), kit Ó-Budán vett volt el, s kitől három fia maradt, már 1849-ben elhunyt. Második neje, Csokonai Vitéz Zsuzsánna, a költő unokahuga, két leányának lón anyja; a nagobbikat, kis korában, a kegyetlen himlő mind a két szeme világától megfosztotta. — Az élet változatos, hányatott pályájának harcából is sok kijutott neki. De lelkét minden küzdelem csak edzette; s a tüzek, melyeken átment, csak hőbbé tették lelke lángolását, nem hogy kiégették volna kedélyét. Az élet megpróbáltatásai, a magány elmékedései, a sok olvasás s az emberekkel minden körben való érintkezés, gazdag kincsekkel ruházták föl szellemét. A szó és a toll hatalma, melylyel bírt, csak gyarló kifejezése volt benső szellemvilágának. Szónoklatai mint írásai, sejtették ugyan terjedt és mely szellemi körét, de bizonyos szakadozottság, a forma töredékessége, egyiket sem engedte oly érvényre jutni, mint oly szellemnek mulhatlanul jutnia kellett volna, ha teljes összhangra is juthatott volna önmagával.

Mint pap és egyházi író országos hírnévre tett szert; s az elismerés iránta különösen egyházkerülete részéről nyilvánult, mely a püspök után az első állással, az egyházkerületi főjegyzőséggel tisztelte meg. Különben is nagy szerep jutott neki az egyházi élet és kormányzat vezetésében. A gyűléseken szava mindig szívesen hallgatott volt. Új oldalról fogta föl a tárgyat mindig s az érvek súlyát elmésséggel tudta érvényesíteni. Sokszor egy élezzel változtatta meg a tárgyalás irányát s a gyűlésnek nem volt oka megbánni, hogy még egyszer fontolóra vette a dolgot.

Elete akonyát két, örökre felejthetetlen jelet derítette s magasztalta föl.

1879. január hóban ő volt a czeplédi nagy (százszáz) küldöttség vezetője s szónoka Kossuth-nál, Baracconéban. S 1879. tavaszán kettős jubileumát ülte Czeglédén.

Elete utolsó évében meg egyszer nagy szabású irodalmi művel lépett a közönség elé; egyházi beszédeknek nagy tömegéből derék fia, László, szalk-szent-mártoni lelkész — adott ki válogatott négy kötetet, melyekkel az agg predikátor méltóan fejezte be irodalmi pályáját.

Hattyudala az ó-budai egyházhoz intézett levele volt; midőn az ó-budai egyház, melyben született, melynek atyja és maga is lelképásztorai voltak, tavaly tartott százados ünnepére meghívta, ő szép levéllel mentette ki magát meg nem jelenhetéseért, de a szülői porokból kért haló-földet magának. Ez utolsó óhajítása teljesült: atyja és anyja sírhalmából vetették a marok föld, mely először esett koporsójára!

Nyugodjék bekevel alatta!

— á — r —

AZ ILIÁSZ ELSŐ ÉNEKÉBŐL.

Agamemnon kénsyeten levén Khryseist atyjának, Khryseinek visszaküldeni, hogy maga díj nélkül ne maradjon, hatalommal elvesszi és elviteli Akhilleus rab-leányát, Briseist. Most Akhilleus a sérelmet elpanaszolja anyjának, az Erzsielábn Thetisnek, ki a tenger leánya.

Akhilleus félre ült, ottan keseregre.

A tájékozó tenger partjához eredve,
S anyja felé tárván kezeit, a habnak
Sötét mélységére szemei tapadnak:

«Ó ha rövid léte engem, anyám, szültél,
Mért Zeusz e léte nem tette becsültté?
Atridával szemben de hagyott szegényben,
A ki jutalmamtól megfoszta ma engem.»

Dicsőséges anyja, ki a vizek alján
Atyjával országol, megindul a jajján,
A fehéről habból ködként felmerülve.
Könnyező fálval szemben települ le.

Néven szólogatja, kézen simogatja:
«Minek sirsz, mi bánat szívedet szaggatja?
Panaszod magzatom beszéd el észinte,
El ne hallgass semmit, úgy hadd tudjam, mint te!»

A könnyű-lábú hős szól, sohajta mélyen:
«Te, a ki mindent tudsz, minek ezt beszélem?
Éjtemen várát mikor kiraboltuk,
Igáz osztályra a kincsét ide hordtuk.

Megkapta a részét kiki a mint illik.
Agamemnonnak is Akhivok kiszólak.
Az ékes Khryseist. De a leány atyja,
A Messzelövellő Apollónak papja.

Eljött felkeresni Akhivok tanyáját,
Hozva tömén kincset, megváltani lányát;
Vert-arany-vesszejét a kezében tartja,
Nyilas Apollónak koszorúja rajta,
Úgy könyörög nékik, kérvén valamennyit,
Két Atrida-testvért, népek fejedelmét.

Harsányan Akhivok rázúgtanak akkor,
Méltánytalan kell a váltást a paptól,
De Agamemnonnak nem esett a kedvén,
Sőt lehurrogatta, zordúl fenyegetvén.

Básúlta az öreg hátra magát vonja,
Phoebus Apollónak ügyét panasolja,
Megszánta az Isten, mert igen szerette,
Argivokra mindjárt ostarát vetette.

Egymásra rakásra most a népek hullnak,
Az Isten nyilai szerteszét száguldnak,
Mig egy böles Nézellő a Messzelövellő
Isten akaratját megfejteni eljő.

Im én is az istent kérlelni javalmán,
De Atrida király haragall rival rám,
Ellenembe' felkelt, meg is fenyegetett,
Fenyegetése már be is teljesedett:

Kényes Akhivokkal míg indul a gálya,
— Istennek ajándék, Khryseinek a leánya, —
C-elédi azaltat sátramból elvívék
Briseist, kit nekem adtak az Akhivék.

Most mellettem, anyám, a mint birod állj fel,
Zeuszhoz Olympusra könyörögni járj fel,
Ha valaha néki valamely esetben
Kedvre lehtettél szóban avagy tettben.

Ottthon, dícselkedve, sokszor emlegetted,
Nagy gyalázatának te elejét vetted,
Mikor Héra, Neptun, Pallas, és a többi
Isten gúzsba szánta ő felségét kötni.

De te ott teremvén, kötelét megoldtad,
Ama Százkezt is oda parancsoltad,
Kit Briareusznak mond az Istenek nyelve,
Van az embereknl Aegaeon ismerve.

Ereje atyjának haladta erejét,
Zeusz-isten mellett dacezál ülte helyét.
A boldog istenek elkezdtek reszketni,
Mindjárt nem merték ám gúzsba Zeuszt vetni.

Ezt hozd ma eszébe, megölvélve térdét,
Ilion részére engedelmet kérnéd!
Üzhessék a partig az Akhivot, s vágják;
Hadd keserülje meg a kedves királyát,
Atrida nagyható szívét is emészse,
A legjobb Akhivot hogy semmire nézte.»

Rá-válaszol Thetis, de a könnyre pereg:
«Jaj nekem én fiam, mire neveltelek!
Életem, ha már oly rövidre van mérve,
Legalább keservtől lenne megkímélve:
De ez a rövid is fájdalomban eltél,
Palota-házamban ily sorsra születél!

De majd Olympusra, értekezni Zeusszal,
Ha megindíthatnám, fel is megyek ezzel.
Lenge hajódnál te vesztig addig ülven
Tarts haragot, harcza ingyen se vegyülvén.

Mert Zeusz és vele a többi istenek
Szerecsen-országba torozni mentenek,
Tizenketted-napra vissza onnét kerül,
Akkor érczházában, ő palotájában
Átölelem térdét, hiszem, hogy könyörül.»

Így szólván elenyész. Akhilleus ott marad,
Tovább is forrongván lelkében a harag
A szép-övű lányért, a kit bosztjárja.
Ragadott el tőle Akhivok királya.

Tizenketted-napra, hogy a hajnal fordúl,
Az örök istenek megtérnek a torbúl.
Zeusz ballag legelől, a többi mögötte.
— Fia könyörgését Thetis se feledte.

Habjaiból kelvén, fel a magas égnék
Tájékira száll fel reggeli vendégnek.
Ott a Messzelövtő maga üldögélvén
A sokornú Olymp legmagasabb élén,
Leborúl elébe, térdeit öleli,
Állat simogatja, ekképen kérile:

«Ó istenek atyja! ha szóban vagy tettben
Valamikor néked javadra lehttem,
Kérlek, add meg most a fiam tisztességét,
Nézd másokhoz képest élte rövidségét.
Agamemnon király igen megalázta,
Díj-beli jószágát tőle elvitázta.

Most te, böles istenség, légy megtorolója!
Engedd, az Akhivot addig verje Trója,
Mig az én fiamat meg nem emlegeti,
Tiszteletet adván tisztességre neki.»

De a Fellegező, hosszú hallgatásban
Elmerülve, késik a válasz-adásban.
Akkor Thetisz újra érinti a térdét,
Megrázza, ölelvén, ismételi kértét:

«Igérd meg hát kérék, s bizonyoddal ints rá,
Vagy pedig tagadd meg; félni okod nincs rá.
Tudjam meg legalább, — tagadásod vallja —
Isten-asszonyoknak én vagyok az alja.»

Hosszu sóhajtással válaszol a Felleg-
Toroló istenség: «Rosz vége lesz ennek!
Miattad Hérával gyilkil meg a bajom,
Addig patvárral, felkelti haragom.

A többiek előtt ügyis örökkétig
Húrol, hogy a harcban én segíték nékik. —
De te most eredj el, meg ne lásson ő itt,
Majd elvégezem én azt, bíz csak rám a többit.

Jelt is adok róla, bizonyomat intem,
Ez lesz a kezesség, hogy megtelejtem.
A mire fejemmel így adom a választ,
Létlenre, fonákra, meddőre se vál' az.»

Akkor egyet villant a sötét szemöldök,
Mozdultak vele az ambróziás fűrtök
Az ég királyának halhatatlan fején,
Hogy az Olympus is megrengett a helyén.

Azután elváltak. Thetis szállt a mélyre,
Zeusz viszont a maga hajlékába tére.
Atyjuk érkezésén mind felállt az isten,
Nem merde bevárni zeusét ülve egy sem.

Alig ült trónjára, Héra tudta mindjárt
— Mert látta is — hogy az Ezüst-lábú itt járt,
A vén tenger lánya, tanakodni véle,
Zsémbeél szavakban hányja a szemére:

«Kivel szöveteztél már megint' te álnoh?
Régi szokás nálad titkolózva járnod,
Jó szántódból bizony soha meg nem hallom
Egyetlen szóval is, mi a czéled vajjon?»

Az istenek atyja szól ilyen válaszzal:
«Héra, ne is áltsd magadat te azzal,
Hogy minden tervemnek részesevé teszelk;
Bár feleségem vagy, nem bírnád te ezt meg.

De a mit rád bizni látok illendőnek,
Sem isten, sem ember nem tudja előbb meg;
Viszont a mit magam akarok intézni,
Arról te se kérdezz, ne is merd firkészni.»

Felséges Héránál készen van a válasz:
«Rettentés Zeusz, micsoda szó már az?
Nem sokat aggattam, eddig se kutattam,
Bizvást a mi tetszett, tehetted miattam.

De most attól félek, hogy az öreg tenger
Ezüst-lábú lánya járt nálad ma reggel,
Valamire rá-vett, térded átkarolva,
Netalán bizonyt is intél neki róla,
Rakásra hajóknál hogy ejted a népet
Akhilleus nevének tisztessége végett.»

Szól a Fellegező vissza neki: «Jámbor,
Gyanakszol örökké, lesed a szót számból,
De nem mégy messzire, kutatva szándokom,
Csak tőlem távolabb, s ez esik majd zokon.

Osztán ha úgy van is! Én úgy láttam jónak,
Te pedig új vesztig, engedj is a szónak!
Győzhetetlen kezem ha rád vetem egyszer,
Valamennyi isten örjön, se menekszel.»

Igy szól. Héra asszony megretene rajta,
El is nyelte mérgét, zárva maradt ajka.
— Morogva viszont a sok isten nehezelt,
De másítja a szót Hephaistos mester,
Nyájasan anyjához ekképpen óhajta:

«Be szomorú dolog, türhetlen állapot
Hogy halandók miatt ti perbe szállotok.
S ennyit feleseltet. Mit ér akkor nekünk,
Ha ily csekélység is megrontja innepünk?

Anyámnak se vegye rossz néven, ajánlom,
Jobban az atyánknak a kedvre járjon,
Netalán haragja újra lobbot vessen
S vigaságnak véget háborogra vessen.

Még a székönkől is ki talál hajítani,
Mivelhogy ő sokkal mindenhatóbb mint mi.
Azért csesdesítsd meg engesztelő szóval,
És azonnal ő is térül hozzánk jóval.»

Igy szól; kiszökellett, s az anyja kezébe
Kettős pohárt nyújtván, újula beszéde:

«Túrd el, noha szegény, szenvedő, noha bánat,
Veretve ne kelljen látnom az égből;
Mert akkor ha fáj, sem tehetek már róla.
Ellent neki állni lehetetlen volna.

Máskor is, hogy melléd keltem ilyen végből,
Lábaimnál fogva kivetett az égből;
Szállottam napestig, mig Lemnosba estem,
Sintisiek fogták fel az alélt testem.»

Fehérkeblű Héra feleli a bűját,
Mosolygva fiától fogadja a kúpát. —
Most már Hephaistos mély vederből hordva
Jobb-kézén a nektárt, töltögeti abba,
Olthatlan kacajra az istenek kelnek,
Nagy igyekezetét látván a mesternek.

Aztán ott maradtak, napestig torozva,
Étel-ital bőven, igazán is osztva,
Dalt is az Apolló édes lantja pengett,
Váltva meg a Múzsák szép éneke zengett.

Mikor leszállt a nap tündöklő világa,
Kiki haza-ozlik, várja vetett ágya
A maga házában, melyet neki bölesen
Szerzett Hephaistos bicebőcra isten.

A Mennykövező is ágya felé tére,
Hol hálai szokott, ha álom út szemére,
Ott leheveredik, el is szenderedik. —
Héra is melléje.

BAKSAY SÁNDOR.

BISMARCK ÉS MOLTKE A NÉMET PARLAMENTBEN.

Egyik kezével a pálmáját suhogtatja, másik-
kal a kardot csörteti a diplomata-világ. A népek
óhajításának megfelelően, mert nekik békére van
szükségük, hogy dolgozhassanak, fejlődhessenek
és haladhasanak, minden ország államférfia
biztosítja a közvéleményt, hogy semmi sem áll
tőle távolabb, mint a háboru szándoka. S ugyan-
akkor, egy lélekzetvételre — újabb hadi terhet
rak a nép vállaira, mely már az eddigiek alatt is
roskadoz.

E mióta Németország kivitta óriási harezát a
franciaival, vagy is tizenhat év óta, állig fegy-
verbe öltözött valamennyi ország. Moltke, a nagy
hadintéző, győzedelmi babérokkal elhalmozva
alighogy baba tért, kiadta a végzetes jelszót, hogy
«most pedig, a mit fegyverrel szereztünk, fegy-
verrel kell oltalmaznunk ötven esztendeig». Arra
czélzott, hogy Franciaországot megsebez-
ték, de ártalmatlanra nem tették; a dicsőség —
a gloire — nemzete sanyleni fogja a sebet, de
nem felejt el a megtorlásra gondol, s a mig csak
az az egész nemzedék ki nem hal, vagy el nem
venül, mely a nagy háborura mint szemtanu
emlékezik: mindig meglesz szívében a gyűlölet
lángja, mely keresni fogja a kedvező pillanatot,
hogy az 1870—1-ben kapott leczkét véresen
fizesse vissza.

S a háboruból győzedelmesen kikerült, egysé-
gessé vált és megerősödött német birodalom alig
engedett magának időt a pihenésre, már is ki-
pótálá hadseregében a hadjárat által ejtett heza-
gokat, hogy fontartsa maga és ellenfele között a
háboru utáni hatalmi arányt. Biztosra vette,
hogy a mint Franciaország egyszer azt hiszi,
hogy ő az erősebb; nem lesz visszatartható a há-
borutól. Azon volt tehát, hogy ne engedje ellen-
felében felmerülni és meggyökeresedni ezt a hi-
tet s fegyverkezett, fegyverkezett és fegyverkezett.

Másfelől Franciaország, melynek hadserege
I. Napoleon alatt lába alá tiporta Európa vala-
mennyi államának hadait, sehogy sem bírt meg-
barátkozni azzal a gondolattal, hogy veresége
csakugyan az ő inferioritását jelentene. Kész-
letlenségnek, hebehuragiasnak és az akkori had-
vezérek tehetetlenségének s részben árulásnak
tulajdonítá leveretését. Nincsen olyan francia,
a kitől el lehetne venni azt a hitet, hogy ezek
nélkül nem az ő hazája lett volna a győztes. És
hiszi mindenik, hogy kellő fölkeszült és kellő
vezetés mellett okvetetlen az ő fegyvereikhez kell
szegődni a diadalnak.

S a mi a folyton változó francia kormányok
valamennyijének mindig szilárd és változatlan
vezéreszméje volt: az a haderő növelése. Olyan
erősfeszítést, a minőt Franciaország és tekintetben
kifejt, nem látott még a világ. Katonailag szer-
vezte az egész nemzetet, s már az iskolákba is
behozta a katonai zászlóaljokat. Minden épkezláb
ember katoná, s ha mind sikra szállana, a ki
erre szükség esetén törvény szerint köteles: a
kombattansok létszáma nem mint az előtt, több
százezerre, de több millióra menne. Hadi-bu-
dgetje egyetlen egy országnak sines akkora, mint
a francziáké. Egy harmaddal nagyobb, mint a
ma legerősebb katonai hatalomnak tartott német
birodalomé s dacára, hogy lakosainak száma
milliókkal kisebb: katonáinak már béke-létszáma
is 78 ezerrel nagyobb, mint a fegyverben élő
németeké. Nyugati határai egymással összefüggő
óriási védvárakkal vannak ellátva. Szóval Fran-
ciaország tizenhat év óta folyton készült s ma
is készül a revanche-háborura s csak egy merész
emberre s a viszonyoknak aránylag kedvező ala-
kulására van szüksége, hogy megzúgjen a há-
borut.

A viszonyokat nem mondhatja ugyan magára
a legkedvezőbbeknek, mert Németországnak
bennünk megbízható szövetségese van, s Orosz-
országot, melynek szövetségére számít, Ber-
linből még inkább lekotelezhetik: merész, vállál-
kozó vezérnek azonban, ki tán a körülmények
számbavétele nélkül is megkockáztatja a vesze-
delmes vállalatot, épen nincs hiájára. Boulanger,
a jelenlegi hadügyminiszter, oly férfi, kinek
most az országban olyan népszerűsége van, a
minővel még Gambetta sem dícselkedhetett, s
tele van nagyratörő ambíciókkal, melyek nem
engedik, hogy visszarettenjen a missziótól, melyet
osztályrészenek vél.

Ez a helyzet volt az, mely a német birodalom
kormányát arra bírta, hogy a nemzetlő a had-
erőnek újabb szaporítását kérje. Törvényjavas-
latot terjesztett tehát a birodalmi tanács elé,
melyben az évenkénti ujonezjutaleknak 41 ezer
emberrel fölemelése foglaltatik. Ezt esztendőre
kívánta ezt a létszámot változtatnának, ugy hogy
ez idő alatt mintegy 280 ezer emberrel lenne a
német hadsereg nagyobb.

E törvényjavaslatot, dacára annak, hogy maga
Moltke szállt mellette sorompóba, a német biro-
dalmi tanács előkészítő bizottsága elbukatta.
Igy került a birodalmi tanács plénuma elé, a
mikor aztán Bismarck is elhagyta varzinai magá-
nyát, hogy fölemelje a javaslat érdekében hatal-
mas szavát.

Alig lehtett kétkedni benne, hogy Bismarck
herczegnek, a német egység voltaképi megalkotó-
jának súlya ne a kormány javára nyomja le a mér-
leget. Mert hiszen igaz, hogy a német kormány
a német birodalmi gyűlés képviselőházában
olyan tömör, egységes többség fölött, mint a
milyen pl. a Tisza Kálmáné, nem rendelkezik s
hogy ott a kormány — gyakran nagy kon-
cessziók árán — mindig különböző pártok töre-
dékeit kell megnyernie, hogy a szükséges több-
séget előteremthesse. Az is igaz, hogy Bismarck-
nak a birodalmi gyűlés egy egyszer készített
már vereséget fontos gazdasági kérdésekben. De
most egyenest a birodalom léteérékébe vágó,
biztonsági kérdéssről volt szó, melyben a leghe-
vesebb ellenzéki ember is elismeri Bismarckot a
legnagyobb tekintélynek s a legilletékesebb

ítélő bírónak. Ha egyszer ő azt mondja, hogy szükség van a hadsereg erősítésére, mert annak elmulasztása kész megtámadtás: akkor az úgy van, abban kételkedni nem lehet.

S még is mi történt? Lapunk mult számában előadtuk a német birodalmi tanács a fontos ülésének lefolyását, Bismarck beszédének rövid foglalátját s azt, hogy a törvényjavaslat Bismarck fölszólalása daczára leszavaztatott. Az egész világ hitt Bismarck szavának, csupán a német nemzet képviselőinek törvényhozó testületében nem volt meg e szónak várt ereje.

Most a kérdés magához a nemzethez van megfőlebbeze s az eddigi tudósítások szerint a nemzet nem eddigi képviselőinek, hanem a birodalmi kancellárjának fog igazat adni.

Hogyan képzelhető, hogy egy olyan ember, a kinek a történelemben oly páratlan sikerek állnak a háta mögött, a ki egy fejjel magaslik ki nemcsak a maga korának, de az egész századnak diplomatái között, s a kinek személyében annyi hatalom, annyi tekintély pontosul össze, mint ő benne: hogy egy ilyen ember nem tud véleményére hajlítani néhány száz gondolkozó s a mellett hazáját is szerető embert egy oly kérdésben, a melynél kétségtelenül tudja tenni, hogy veszélyben a haza? Holott ugyanazon szavai, ugyanazon érvei milliókat kapacitálnak.

Ez mindenesetre érdekes lélektani jelenség. De talán még a birodalmi gyűlés sajtószertű alkot-elemeinek vizsgálata nélkül, pusztán a Bismarck egyéniségéből is megmagyarázható.

A német birodalmi kancellár nem az az ideális szónok, a ki az ékesszólás hatalmával azt a közvetlen hatást tudja hallgatóságára gyakorolni, mely elbűvöl, lenyűgöz és ellentétlenül magával ragad. 1848-ban, mikor a magyar nemzetis épen akkor nyerte meg szabadsága teljességét, a szintén szabadságáért küzdő Olaszország ellen hadi segítyt szavazni meg bizony nem volt népszerű, vagy épen lelkesítő dolog. S mikor Kossuth Lajos beteg, másoktól vezettetve fölment a színpadra, s fejtegetni kezdte, hogy bármi gyűlölet legyen, de a kényszerűség elől kitérni szabadságunk kockáztatása nélkül nem lehet: a legszélsebb ellenzék férfai ugráltak fel helyeikről, lelkesen kiáltva: «megadjuk!»

Bismarck nem tud így beszélni. Az ő előadása inkább Deák Ferencéhez hasonlítható, noha ennek sem bír művészi tökélyével. Ő úgy beszél, mint az ember nagyobb társaságban szokott, a mikor diskurál, de súlyt fektet rá, hogy sokan hallják. Hiányzik nála minden páthosz a hanghordozásban, minden lendület az előadásban, a mi pedig a klasszikai értelemben vett eloquenciából nem hiányozhatik. A legnagyobb dolgokat úgy mondja el, mintha csekélységek volnának s még u. n. művészi pauszákat sem tart, hogy a hallgatóságnak némi időt engedjen latra vetni szavainak súlyát. Indulat akkor hallatszik a hangjából, a mikor megharagították. Ilyenkor aztán haragja olympusi s nincs a ki ne remegne tekintete előtt. De mások is vagy gúnyos, vagy legalább érdes és soha nem kíméletes. A katonákkal nem szokás úgy beszélni, mint a hogy ő néha a nemzet képviselőivel beszél. Malomköve-

ket sújt a fejközhöz s nem csak megsebz, de össze is töri velök. Hát ez modor, és pedig azoknak az embereknek a modora, a kiknek erős a meggyőződésük valaminek az igazságában vagy szükséges voltában s a kiket bőszi az, hogy egyáltalában lehetnek olyan emberek, kik ezt be nem látják. Ande sughatja ezt a modort a legjobb indulat, de tény, hogy ez nem a megnyerésnek, nem a rábeszélésnek, nem a meghódításnak a modora. Helyén lehet talán egy biztos többség élén, de oly helyütt, mint a német birodalmi gyűlésben, a hol a többség ellenzék, minden egyéb, mint taktikai előnyökét biztosító modor.

A másik, a mi Bismarck parlamenti vereségeit megérthetővé teszi, az, hogy a világ s benne a német parlament a diplomatát még mindig a Talleyrand chablonja szerintinek képzei. Azt hiszi, hogy a diplomata szavai valódi gondolatait, érzelmeit, szándékait és terveit elrejtteni valók. Nem hisz a szavak őszinteségében s mindig egyebet gyanít alattok értelmüknek. Bismarck pedig egyenes, szókimondó ember egész a gorbáságig. Azt tartja, hogy legjobb politika az őszinteség még a furfangos, ravasz emberekkel

már egyszer elbuktatott — szesz- és dohány-monopóliumot.

Vége az is bizonyos, hogy a birodalmi gyűlésben alig van jelentékenyebb ember, a ki Bismarck egyszer-mászor — ha másban nem, hűségében — érzékenyen meg ne sértett volna, a kiben tehát, még ha politikai nézeteik egyben-másban találkoznak is, megbízható párthívet remelhetne. Olyan pedig, ki leköteleni igyekezett volna, alig van egy is. Ebben elve az, hogy «leo non captat muscas».

De az egyszer igaz, hogy bár különböző érzelmeikkel, de egyforma figyelemmel hallgatja minden ember, ha egyszer fölemelkedik, hogy szót emeljen. A január 11-iki emlékeztetés ülésben, noha tömve volt a ház és a karzatok, templomi csendben hallgatták beszédét s minden legkisebb mozgásra, melyet szavai előidézték, «halljuk! halljuk!» kiáltással állították helyre a nyugalmat, hogy egy szava se vesszen el. Az elnöki emelvényről jobb kézre eső első padsorban az első hely az övé, onnan beszél, kezében a történelmi hosszú czeruzával, melyet annak idejében már Jókai is megénekelt. A rajzot, melyet ez alkalommal mutatunk be olvasóinknak, a parlamenti ülésben vetette papírra Gehrke, gy-bertini képes újság rajzolója s a kép Bismarckot szónoklat közben tünteti föl, a mint épen azt az emlékeztetést ajánlja a birodalmi tanács megfigyelésébe, hogy «nem élt még Németországban olyan nemzedék, mely ne kényszerült volna Franciaország ellen kardot rántani.»

Azon az ülésen, melyről fönnebb szoltunk — mint már említettük — Moltke is szolt. A nagy stratégá ritkán emel szót a birodalmi tanácsban, noha üléseit szorgalmasan látogatja, sokkal szorgalmasabban, mint a vaskancellár, a ki az utóbbi időben ritka madár a csökönyös házban. Hogy az öreg hadverő, a ki szótalanúságáért a «nagy hallgatónak» neveznek, fölszólaljon, ahhoz nagy okának kell lenni. Ilyen nagy ok vala a hadsereg létszámának fölemelése is.

Moltke, daczára öreg korának, egyenes, katonás magatartásu, szikár magas alak. A mondott alkalommal oda állt a ház asztalához s félkezevel arra támaszkodva beszélt. Mint minden ritka alkalommal, mikor szót emel, úgy most is megeléknültek arcának vonásai, a bádgyadtság, mely rajta rendesen látható, eleven kifejezésnek adott helyet s szeméi fiatalos tüzzel égtek.

A berlini rajzoló, ki e jelenetet papírra tette, egyuttal a szülő környezetét is lerajzolta az el-

MOLTKE BESZÉDE A NÉMET BIRODALMI GYŰLÉS JANUÁR 11-IKI ÜLÉSÉN.

szemben is, a kik az által sülnék föl, hogy nem bírják elképzelni, hogy valamely diplomata kimondana valamit, ha csakugyan úgy volna. Bismarck ezzel az egyenességgel sok alattomos diplomatának járt már túl az eszén; de annyi bizonyos, hogy a német birodalmi gyűlésben nem volna kivéve a leszavaztatásnak annyiszor, ha jobban biznának őszinteségében.

Ime most se hitték el neki, hogy Franciaországtól még most tartani kellene s inkább azt tették föl, hogy «a birodalom biztonsága érdekében» kívánt áldozat csak ürügy, melynek hazafias varázsával többséget akar maga körül csoportosítani, melylyel aztán megszavaztassa a

nőkiszékel, a ház asztalával, a gyorsírókkal s a terem közepére csoportosult képviselőkkel együtt. Moltke mögött, az elnöki emelvényre vezető lépcső közepén, Bronsart von Schellendorff hadügy-miniszter áll; e fölött, a lépcső felső fokán, Caprivi-t látjuk, a tengerügyi hivatal főnökét. Ettől jobbra van a miniszterek asztala, mely mellett Puttkammer közoktatásiügyi miniszter is jól fölismerhető. A képviselők Moltke beszédének már kezdetén elhagyták üléseiket, sűrű kószoruba állván a szülő köré, nehogy a halk hangon kiiejtett szavakból csak egyet is elveszítsenek. A kép bal oldalán az egyik képviselői asztal szélén jól van eltalálva Windthorst, a klerikális cenztrumpárt

vezére, a mint kezét füléhez tartva figyel. Mögötte a képviselőknek sűrű csoportja áll, és pedig az első sorban: Beseler, Schorlemer-Alst, Lieber. A kép jobb felén a német liberális párt két vezére, Hänel és Richter állnak egymás mellett.

Moltke beszédének sulypontja azokban a szavakban rejlett, a melyek elmondásakor tünteti föl a rajzoló. «Egész világ tudja, — így szolt az őz hadvezér, — hogy mi hódítani nem akarunk; de tudja meg azt is, hogy azt, a mink van, meg is akarjuk tartani s hogy erre el is vagyunk szánva, de föl is vagyunk fegyverkezve.»

dat kielégítve ülsz a fán, vígan károgsz s minden oly szépnek, oly vidámnak tűnik fel előtted. De koplalj csak pár napig, rá sem szeretsz nézni a természet pompájára. Nyugtalan, ideges vagy, nincs egy percznyi békéd; és még rosszabb, ha egy darabka húst megsejdzesz valahol. Azonnal ráveted magad és sem a ködöbálásoktól, sem a kutya vagy farkas vonításától nem rettensz vissza. Hányan elpusztulnak így közülünk az éhség mián! Minden rossznak egyedüli okozója az éhség!»

Most a galambra jött a sor:

«A mi engem illet, én nem az éhséget tartom

így el közülünk! Látjátok tehát, hogy nem az éhség, de a szerelem előidézője minden bajnak.»

A kigyó ekkent vélekedett:

«Nem! Nem az éhség, nem is a szerelem, nem ezek idézik elő a bajt, hanem a kajánság. Ha békén tudnánk élni és nem törődnünk a mások dolgával, minden jól menne; de így, történjek csak valami a kedvünk ellen, nosza, azonnal felindulunk, dühbe jövünk. Gondolkodunk, hogy kin töltjük ki bosszunkat s akkor annyira elhagyjuk magunkat ragadtatni, hogy se Istent, se embert nem tekintünk, hanem még a saját szüleinket vagy rokonainkat is megmarjuk, sőt önmagunkat

BISMARCK BESZÉDE A NÉMET BIRODALMI GYŰLÉS JANUÁR 11-IKI ÜLÉSÉN.

HONNAN ERED A BAJ?

Parabola.

Egy nagy erdőszégen élt egykor egy remete, ki minden vadállattal ismeretségben állt, tölök nem félt, sőt még értett is és társalgott is nyelvéükön velök.

Egy napon a mint egy régi terebélyes fa alá lefeküdt, oda vetődtek éji szállásra a holló, a galamb, a kigyó meg a szarvas. Ezek az állatok elkezdtek egymás között beszélgetni a világon előforduló bajok kuforrásairól.

A holló így kezdé:

«Minden rossznak az éhség az oka. Ha étvágya-

a bajok okozójának, hanem a szerelmet. Ha külön-külön élnénk, nem szenvednénk olyan sokat vagy legalább egyedül szenvednénk; de így, hogy párosával élünk, soha sínes nyugtunk. Mindig csak a társunkra gondolunk, ha nem fázik-e, nem éhez-e? Ő tölti be szívünket, ő foglalkoztatja elménket. Ha kissé tovább elmarad, rettegünk miatta, nem esett-e valami hálójába, vagy nem tépte-e szét valamelyik karvaly? És azonnal keresésére indulunk s talán épen mi esünk akkor törbe vagy minket szagkat sejtél a sas. Hát még ha elvesztettük társunkat micsoda fájdalom, micsoda keserűség az! Sirunk, keseregünk utána, étvágyunkat elveszítjük és hányan pusztulnak

is megmarnánk, ha lehetne; míg végre saját dühünk okozza vesztünket. Minden baj tehát a kajánság szülötte.»

A szarvas így gondolkodott:

«Nem, nem a kajánság, nem a szerelem, nem is az éhség, nem ezek idézik elő a bajt, hanem a félelem. Oh! lehetne csak nem félni, mily jól menne sorunk. Lábunk könnyű és gyors a futásban és hozzá kitartók vagyunk. Kisebb állatoktól könnyen megvédhetjük magunkat szarvaink által, a nagy elől elfuthatunk, de azt nem tehetjük, hogy ne féljünk. Mozduljon meg egy ágacska az erdőben, zörrenjen meg egy falevélke, s rögtön elfog a reszketés. Szívünk majd kiugrik, úgy dobog s

akkor futu... futu... mintha nyílból lőttek volna ki. Másszor, ha egy nyúl elhalad, ha egy madár szárnyát legyinti, már azt hiszszük, hogy valamely vadállat üldözs rohanunk, a saját vesztünkbe talán. Majd pedig, hogy a kutya elől menekül, a vadász puskája elé futsz, vagy ha elfog a vak félelem, futunk a nélkül, hogy tudnók merre s alá gurulunk valami mélységbe. Fél szemmel aluszunk, mindig fülelünk s mindig futásra állunk készen. Nincs nyugtunk; a félelem okoz minden bajt.

Ekkor így szólt a remete:

„Nem az éhség, nem a szerelem, nem a kajánság, nem a félelem okozza a mi bajunkat, hanem saját természetünk idézi azt elő, mert az szüli úgy az éhséget, mint a szerelmet, úgy a kajánságot, mint a félelmet.”

Tolstoi után PETTKŐ IRÉN.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDITOTTA HUSZÁR IMRE

HETEDIK FEJEZET.

Melyben Prudent bácsi és Evans Phil még nem akarják magukat meggyőztetni.

A Weldon Institute elnöke el volt ámulva, a Weldon Institute titkára el volt kábultva. De egyik sem akarta elárulni ezt a nagyon természetes lélekállapotot.

Frycollin nem titkolta iszonyódását a felett, hogy egy ilyen gép fedelzetén az úr közepette látta magát.

E közben a csavarok gyorsan forogtak a fejeik felett, de bármily gyors volt is a forgás, háromszorta nagyobb gyorsasággal lehetett volna köközni azon esetre, ha az *Albatros* magasabb légrétegekbe akart volna fölemelkedni.

A két mozgató csavar meglehetősen lassan járt s ennélfogva a készülék csakis husz kilométernyi sebességgel haladt öröklent.

Az *Albatros* utasai, a párkány felett kihajolva, magok alatt egy hosszú és kanyargó híg szalagot láttak, a mely csöndesen folydogált tova, mint akár egy egyszerű patak, egy hegyes-völgyes vidéken keresztül, míg jobbról és balról néhány tó csillogott, a melyeket részletesen világítottak meg a napsugarak. E patak folyam volt, még pedig e terület legnevezetesebb folyamainak egyike. Balpartján, a mennyire csak a szem látott, egy hegylánc terjeszkedett el.

— Lesz ön szíves megmondani, hol vagyunk? — kérde Prudent bácsi a haragtól remegő hangon.

— Nem tartozom vele, felelé Robur.

— És lesz szíves megmondani hova megyünk?

— kérde Evans Phil.

— Az úron keresztül.

— És meddig fog ez tartani?

— Épen a kellő ideig...

— Talán a földet fogjuk megkerülni? — kérde Evans Phil gyúnyosan.

— Ennél is többet, — felelé Robur.

— És ha nincs kedvünk ehhez az utazáshoz?

— mondá Prudent bácsi.

— Nem segíthetek rajta.

Ennyi épen elég volt ama viszony izlettetőjeül, a mely az *Albatros* tulajdonosa és vendégei, hogy ne mondjuk: rabjai közt uralkodni fog. De Robur kétségkívül mindenekelőtt időt akart nekik engedni, hogy magukhoz térjenek, kellőleg megbámulják a csodátevő készüléket, a mely őket tovaragadta a levegőben és — hogy bókákat mondanak a feltalálónak. E végből tüntetőleg fel s alá is sétált a fedélzeten. Az utasoknak teljesen szabadságában állt megvizsgálni a gépek dispositióját, a léghajó berendezését vagy gyönyörködni az alattuk kibontakozó tájkép márdátválatában.

— Prudent bácsi, — mondá ekkor Evans Phil, — ha nem esáldodom, e perczben a kanadai terület központja felett lebegünk. Ez a folyam, a mely északnyugat felé folyik, a Szt.-Lőrincz folyam s ez a város, a mely mögöttünk marad: Quebec.

Valóban a Champlain régi városa volt az, melynek bádóg-tetői úgy ragyogtak a napsugaraktól, mint megannyi sugár-visszaverő. Az *Albatros* tehát fölment a negyvenhetedik éjszaki hosszúsági fokig és e körülmény megadja a hajnal korai megjelenésének és hosszú időtartamának magyarázatát.

— Igen, — mondá Evans Phil — csakugyan itt van a félkörbe épült város és a halom, a melyen a fellegvár emelkedik, a melyet Éjszak-Amerika Gibraltárjának neveznek. Amott van az angol és a francia székesegyház. Amott pedig a vámpalota, a melynek kupoláján az angol zászló lobog.

Evans Phil alig fejezte be a szavait, midőn Kanada fővárosa máris kezdett eltűnni a távolban. A léghajó apró felhők rétegeibe került, a melyek lassankint eltorlaszolták a kilátást a földre.

Ekkor Robur, látván, hogy a Weldon Institute elnökének és titkárnak figyelme az *Albatros* külső szerkezetére irányul, odaközeledett hozzájuk és így szólt:

— Nos, uraim, hiszik-e önök most már, hogy lehet a légkörben utazni oly készülékekkel, a melyek a levegőnél súlyosabbak?

Néhéz lett volna meg nem hódolni az előtt, a mi kézzelfogható volt. Azonban Prudent bácsi és Evans Phil nem feleltek e kérdésre.

— Önök hallgatnak? — folytató a mérnök.

— Kétségkívül az éhség nem engedi, hogy beszéljenek!... De habár fölvittem is önöket a levegőbe, ne higgyék, hogy e nem épen tápláló elemmel szándékozem önöket élelmezni. Az első reggeli készen várja önöket.

Mintán Prudent bácsit és Evans Philt csakugyan bántotta az éhség, nevetséges lett volna hosszasan szabadkozniok. Egy reggeli semmire se kötelez. Erősen el voltak határova érvényesíteni teljes cselekvési szabadságukat abban a pillanatban, mihielyt Robur lebocsátja őket a földre.

Ezzel mindkettőjüket elvezette egy kis ebéd-lőbe a hátulsó rekeszben. Itt egy kis terített asztal várt rájuk. A reggeli különféle konzervekből állt. Utasaink előtt különösen feltűnt bizonyos kenyérfele edel, a mely felelőreben lisztből, felelőreben porrá morzsolts lisztből állt és némi kevés szalonnával volt vegyítve. Ez a kenyér, ha vízben megfőzők, kitűnő levest ad. Sült sonka és thea se hiányozt.

Frycollinról se feledkeztek meg. A léghajó előreszén levő rekesz egyik fülkéjében ilyen kenyérből készült levest tartották jól. A szegény fiu nagyon éhes lehetett, hogy enni birt, mert az állkapcsa remegett a felelőreben és más körülmények közt bizonyára megtagadta volna a szolgálatot.

— Ha szétöröknék... ha szétzúzódnék! — ismétlé folyvást a szerencsétlen szerencsén.

Szakadatlanul gyötörte a remélet. De nem is volna ám csekélység, tizenöt száz méternyi magasságból lezuhanni és palacsintává lapulni!

Egy óra múlva Prudent bácsi és Evans Phil újra megjelentek a fedélzeten. Robur nem volt többé ott. A hajó hátulsó részén levő üveg kalitkájában a kormányos, szeméit a delettüre függesztve, háborítatlanul irányozta a léghajót a mérnök által kijelölt útján.

A legénység többi része alkalmasint a reggelinél volt. Csupán egy gépész-segéd, a gépekre való felügyelettel léven megbízva, sétált egyik rekesztől a másikhoz.

A két utas csak nagyon hiányosan tudta megítélni, mily sebességgel halad a léghajó, noha az *Albatros* már elhagyta a felhők zónáját és a vidék látható volt alattuk ezerötszáz méternyre.

— Az ember valóban el sem hinné! — mondá Evans Phil.

— Ne is higgyük! — viszonzá Prudent bácsi.

A fedélzet előreszére mentek és a nyugati láthatár felé tekintettek.

— Ah! megint egy város! — mondá Evans Phil.

— Megismeri ön?

— Meg! úgy hiszem, hogy Montreal.

— Montreal? de hiszen alig két órája hogy Quebecet elhagytuk!

— Ez azt bizonyítja, hogy ez a készülék legalább száz kilométernyi gyorsasággal halad öröklent.

Valóban ez volt e pillanatban a készülék sebessége, a mely az utasokra nézve csak azért nem volt kellemetlen, mert szel íránt haladtak; de csöndes időben nagyon kellemetlen hatást tett volna rájuk e gyorsaság, a mely körülbelül olyan volt, mint egy expressz-vonaté. Ellenkező szél mellett pedig lehetetlen lett volna kiállni.

Evans Phil nem esáldott. Az *Albatros* alatt Montreal jelent meg, a melyet nagyon könnyen fölismertető tesz a Szt.-Lőrincz folyam felett épült Viktória-híd. Tisztán meg lehetett különböztetni a város széles utcáit, óriási raktárait,

palotaszertő banképületeit, székesegyházát, a melyet nem rég építettek, a római Szt. Péter templom mintájára, végre a Mont Royalt, a mely a város felett emelkedik és a melyet pompás parkká alakítottak át.

Szerencsés körülmény volt, hogy Evans Phil már bejárta Kanada nagyobb városait, így legalább megismerhetett néhányat közülök, a nélkül, hogy Roburt kérdeznie kellett volna. Montreal után, délután fél két óra tájban, Ottawa felett haladtak el, a melynek zuhatagai forró vízzel telt üsthöz hasonlítottak, melyből a víz nagyszerű záugással szétárad.

— Ez itt a parlament palotája, — mondá Evans Phil.

És ezzel egy gyermek-játékszerhez hasonló épületre mutatott, a mely egy dombtetőn áll. Ez a kisjátékszer, tarka architektúrájával, úgy hasonlított a londoni parlament palotájához, mint a montreali székesegyház a római Szent Péter templomához. De mindegy, azért mégis tagadhatatlanul Ottawa volt a város, melyet maguk alatt láttak.

Nem sokára Ottawa is mind kisebbé lett a láthatáron és már-már csak egy világosabb színű foltot képezett a talajon.

Körülbelül két óra lehetett, mikor Robur ismét megjelent, felügyelője, Turner Tamás kíséretében. Robur csak három szót mondott az utóbbinak, a ki a parancsot a léghajó elején és hátulján levő rekeszekben tartózkodó segédeivel közölte. A kormányos egy jeladásra megváltoztatta az *Albatros* irányát, még pedig két fokkal délnyugat felé. Ezzel egyidejűleg Prudent bácsi és Evans Phil azt is konstatálhatták, hogy a léghajó hajtó csavarai gyorsabban forognak.

A készülék sebességét akár meg is lehetett volna kettőztetni és felülmúlni az összes földi járművek által eddig elért sebesseget.

Itélje meg az olvasó maga! A torpedó-naszádok óránként huszonkét esomónyi vagy negyven kilométernyi utat tesznek meg, a francia és angol gyorsvonatok száz kilométernyit; a korszolvas hajók az Egyesült-államok befagyott folyamain százötven kilométernyit; egy fogaskerekű mozdony, a mely Patterson műhelyeiben készült, az Erie-tó vasúti vonalán száz-harminez kilométernyi utat tett meg 1 óra alatt, egy másik mozdony pedig Trenton és Jersey közt száz-harminezhet kilométernyit.

Az *Albatros* ellenben, hajtószerkeinek teljes sebessege mellett, óránként hatszáz kilométernyi, vagy másodpercenként közel ötven méternyi utat birt megtenni.

Ilyen a fákát gyökerestől kitépő vihar sebessege; a Cahorsban 1881. szeptember 21-én dühöngött vihar sebessege százkilencvennégy kilométer volt. Ilyen a postagalamb röptének közép sebessege, a melynél csak a közönséges fecske röpte gyorsabb (másodpercenként 67 méter) és a fali fecskéé (másodpercenként 89 méter).

Szóval, mint Robur mondá, az *Albatros*, csavarai egész erejének megfeszítésével, kétszáz óra, vagyis nyolcz napnál kevesebb idő alatt megkerülte volna a földet!

Mit törődött ez a repülő gép azzal, hogy a földgömbön akkoriban négyszázötven ezer kilométer hosszúság, vagyis az egyenlítő hosszát tizenegyszer meghaladó vasut-vonal létezett? Hiszen neki az úrben található összes levegő szolgált támaszpontul.

Szükséges-e még megjegyeznünk, hogy az a tünemény, a mely az ő- és új-világ közönségét annyira nyugtalanította, a mérnök léghajója, a trombita, a melynek érezes hangjai a levegőben hallatszottak, Turner Tamás felügyelő hangszere és a lobogó, a mely Európá, Ázsia és Amerika legnevezetesebb műemlékeit egyszerre megjelent, a Hódító Robur és az *Albatros* lobogója volt?

Eddigél a mérnök némi elővigyázattal élt, hogy rá ne ismerjenek, többnyire éjjel utazott és villamos lámpákkal világította meg a léghajó környékét, nappal pedig a felhőréteg fölé emelkedett. Most azonban úgy látszott, mintha nem akarná többé rejtgetni hódításának titkát. Hiszen kétségkívül Philadelphiába is csak azért ment sa Weldon Institute gyűlésén is csupán azért jelent meg, hogy hírt adjon csodaszertő fölfedezéséről és *ipso facto* meggyőzze a hitetleneket.

Láttuk, hogyan fogadták és látni fogjuk, hogyan akarta megtorolni e fogadtatást a klub elnökén és titkárn.

Robur a két utashoz közeledett, a kik úgy tetek, mintha legkevésbé se volnának meglepetve

EGY REGGELI SEMMIRE SEM KÖTELEZ.

TURNER TAMÁS.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

a felett a mit akarunk ellenére látniok és tapasztalniok kellett. E két angolszász fej koponyája alatt nyilván olyan szívós makaesság lakott, a melyet nehéz lesz onnét kiirtani!

Robur is úgy tett, mintha semmit sem venne észre, és csupán egy beszélgetést folytatna, a mely pedig ezelőtt több mint két órával felbeszakadt.

— Uraim, — mondá, — önök kétségkívül azt kérdezik magukban, vajon e készülék, a mely a légkörben való mozgásra oly bámulatosan alkalmas, képes-e még nagyobb sebességgel is haladni? Nem volna érdemes meghódítani a végtelenséget, ha az ember nem mozgathatna benne a saját tetszése szerint. Azt akartam, hogy a leg nekem szilárd támaszpontul szolgáljon és elértem ezéomat. Beláttam, hogy az küzdhet meg a széllel, a ki nála erősebb és én erősebb vagyok. Nincs szükségem vitorlákra, evezőkre, kerekre, se sínekre, hogy gyorsabban haladjak előre. Csupán levegőre van szükségem, ennyiből áll az egész. Levegőre, a mely körülvegyen, mint a hogy a víz körülveszi a tenger alatt járó hajót és a melyben hajtó csavarai foroghasanak, mint a hogy egy gőzös csavarai forognak a vízben. Így fejttem meg a röplés problémáját. És ezt soha se lesz képes megtenni a léggömb, sem pedig semmiféle más készülék, a mely könnyebb a légnél.

A két kollega néma maradt, a mi azonban legkevésbé sem ejtette zavarba a mérnököt. Csupán mosolygott és tovább folytató.

— Talán azt is fogják magukban kérdezni, vajon az *Albatros* a vízszintes irányban való mozgási képességével párosít-e megfelelő mozgási képességet függélyes irányban, szóval, hogy képes-e versenyezni egy léggömbbel akkor is, mikor a légkör magasabb rétegeibe való föllemelkedésről van szó? Nos hát, nem ajánlanám, hogy a *Go a head* versenyre keljen vele!

A két kollega csak a vállát vonogatta. Talán ép e téren érezték magukat erősebbnek a mérnöknel. Robur a kezével intett. A hajtó csavarok azonnal megállapodtak. Az *Albatros* még pár kilométernyire haladt az eddigi irányban, aztán mozdulatlanul maradt.

Robur újabb intésére a felszálló függélyes csavarok elkezdtek szédítő gyorsasággal forogni, a melyet a szírekehez lehetett volna hasonlítani az akusztikai kísérletekben. A frir csaknem egy órával emelkedett a hanglajtórán, mindazonáltal a zugás mégis gyöngült, mert a lég mind ritkábbá lett és a készülék föllemelkedett függélyesen mint a pacsióta, a mely éles hangon sikolt a végtelenségbe.

— Kapitány ur!... kapitány ur!... csak darabokra ne törjünk! — ismétlé Frycollin.

Robur felelete egy megvető mosolyból állt. Az *Albatros* néhány percz alatt elérte a kétezer-hétszáz méternyi magasságot, a minek következtében a látkör száznegyven angol mérföldnyi átmérőjűvé tágult ki — majd föllemelkedett négy ezer méternyi magassággal, mint a légsulymérő mutatta, a mely 480 milliméterre szállt alá.

E meggyőző kísérlet után az *Albatros* megint lebocsátkozott. A légnyomás csökkenése a magas légrétegekben előidézi az élenymennyiség csökkenését a levegőben és ennélfogva a vérben is. Ez az oka ama komoly baleseteknek, a melyek bizonyos léghajósokat értek.

Robur nem tartotta szükségesnek ilyesmit kockáztatni.

Az *Albatros* tehát visszatért arra a magasságra, a melyen, úgy látszik, leginkább szeretett tartózkodni és hajtócsavarai, a melyek újra elindultak, még nagyobb sebességgel szállították őket délnyugat felé.

— Nos uraim, ha ez volt, a mit magukban kérdeztek, — mondá a mérnök, — akkor megadhatják rá maguknak a feleletet.

(Folytatása következik.)

AZ EMBERI HANG VÁLTOZÁSA.

Dr. Delaunay érdekes tudományos észleleteket tett az emberi hang változásáról a különböző körülmények között.

A hang az alsóbbrendű állatoknál élesebb, mint a felsőbb rangunknál, a madaraké élesebb, mint az emlősöké s a kis állatok hangja rikácsolóbb, mint a nagyoké. Dr. Delaunay azt hiszi, hogy a régi népeknél a hang élesebb lehetett, mint a jelenlegiekénél, mivel a hang jellegére nézve nagy befolyással bíró Ádám csutkája változásnak van alávetve; a görög és római szobroknál még vagy épen nem fordul elő, vagy csak kevésse kifejlődöttnék látszik. A fajok vizsgálata folytán is kitűnt, hogy a torok átmérője a fejlődés folytán nagybobbodik, az Ádám csutkája nő s a hang ennélfogva folyvást mélyebb lesz. Európa kezdetleges népeinél átlag vége a tenor uralkodott, a jelenlegi népeknél a bariton van túlsúlyban s csaknem bizonyos, hogy idővel a basszus fog uralkodni. Az alantabb fejlődési fokot álló népek: a négerek, mongolok, stb. hangja átlag vége élesebb, mint a fehér fajé.

A hang — mint mindenki tudja — a kor szerint változik. Serdülő korban rendszeren tenor, huszonöt éves korban bariton és harminczöt éves korban már basszus. A gyenge testalkatú és alacsony emberek hangja rendszeren éles, össze-

hasonlítva a magas és erős emberekkel; a törpéknél gyakran tapasztalták, hogy huszonöt éves korukban olyan a hangjuk, mint az öt éves gyermekeké. A szőke hajúaknak rendszeren élesebb hangjuk van, mint a barnáknak és általában véve a sopran- és tenor-énekesek szőkek, míg a basszisták barnák. Az értelmes és társaságkedvelő emberek hangja mélyebb, a gyöngébbeké és visszavonultaké élesebb. A tenoristák rendszeren több órával az éneklés előtt esznek, mivel tapasztalatból tudják, hogy így hangjuk továbbra megmarad. Ép ezért kerülük az izgató italokat és ételeket, mivel bizonyos izgatás a hangot mélyíti és különösen a szesz italok élvezete. A basszistáknál a vesély már kevésbé következik be.

Maga az éneklés gyakorlása is hasonló hatásal van, ezért a tenoristák, kik hangjukat nem kimélik, lassankint elvesztik a magasabb színezetet s baritonok lesznek. Azt is konstatálták, hogy a hang sokkal élesebb reggel, mint este s ezért reggeli és délelőtti miséknél ugyancsak az énekesnek a hangja másképp mutatkozik, mint este.

Még maga a földrajzi helyzet is hatással bír a hang minőségére. Délen sokkal élesebb a hang, mint éjszakon. A legjelesebb francia tenoristák a pyrenaei vagy földközi tartományokból valók, míg a basszisták a konzerterekben, színházakban s templomokban leginkább északról valók s a párisi orosz templom nevezetes arról, hogy mindig kiváló basszisták vannak benne. Végre az évszakok is hatnak a hangra, nyáron a hang általában élesebb, mint télen.

SEMBRICH MARCELLA.

Egy európai híró énekesnő művészetében volt alkalma fővárosunk közönségének gyönyörködni a legutóbbi napokban. Sembrich Marcella volt ez, a ki előbb a hangversenyterem szűkebb keretében, majd az operaház színpadján is bemutatta Budapest közönségének elsőrendű tehetségét.

Igazi énekiskola, rendszeres művészi képzéssel, ma már nem létezik többé. Még Olaszországban is az énekesek és énekesnők csak arra a célra képeztetnek ma, hogy minél előbb a színpadra léphessenek, s jó hangosan énekeljenek, a nélkül, hogy hangjukat elrontsák. Ezt tehát lehető csengővé fejlesztik, úgy hogy nagy megfeszítés nélkül is tisztán és erősen esengjen. Természetes, hogy ily eljárás mellett egy oly minden fokozat, minden jellemzőség nélküli egyforma színezete áll elő a hangnak, mely kedvezhet az egyéniségnek, de nélkülözi az alapos iskolá-

A FRANCZIA-NÉMET MÉRKŐZÉS.

A kettős nagy háború kilátásával szemközt, mely Európát bekejtéletről és nyugatról fenyegeti, a múlt alkalommal hosszabb taglalás alá vettük Oroszország haderejét; másodsorban most a nyugati két nagy hatalom versengéséről kell megemlékeznünk, melynek aligha csalódunk, ha meg sokkal kisebb jellegűt tulajdonítunk. A számok, melyeket ezúttal feltüntetünk, sokban különböznek az eddig ismertektől, de éppen azért, mivel újabbak és hitelesebbek, és teljesen megfelelnek ama hivatalos adatoknak, melyek a berlini és párisi vezérkar rendelkezésére állanak.

A táblázatunkon részletesebben és szemléltetőleg is bemutatott adatokat e helyen csak röviden összegezzük a következő táblázatban:

Németország hadereje 1887 januárban.

	Tényleges állomány és tartalék	Szervezett népfőnökség	Összesen a 3-4 osztályú tartalék kivételével
Gyalogság	1.190.431	372.448	1.562.879
Lovasság	115.320	—	115.320
Tüzérség	215.330	10.897	226.209
Mérnökhar	41.095	6.798	47.893
Más szolgálati ágak	123.262	—	123.262
	1.685.438	390.125	2.075.563
Lovak	313.731	—	313.731
Tábori útegek	2.808	—	2.808

A francia haderő 1887 januárban.

	Tényleges állomány és tartalék	Territoriális csapatok (tervezési, tartalék, táj kivevélével)	Összesen, az utolsó korábbi táj kivevélével
Gyalogság	1.547.000	—	—
Lovasság	93.000	—	—
Tüzérség	158.600	795.600	—
Mérnökhar	63.500	—	—
Vonat stb.	24.800	—	—
	1.886.900	795.600	2.682.500
Lovak	283.000	—	283.000
Tábori útegek	2.622	—	2.622

Ha már most meggondoljuk, hogy e roppant számú katonaság, úgy lehet, huszt év előtt még szemlélő szembe áll egymással egy akkora határon, mint Budapesttől Kolozsvár, fogalmunk lehet egy európai konfliktáció mai jelentőségéről. Valószínű ugyan, hogy a németek ép oly kevés lesznek képesek áttörni a Luxembourg-tól Delleig terjedő erődítési vonalat, mint a francziák a moseli, vogézi és rajnavölgyi vonalaknak és fölmerülhet annak a szüksége, hogy egyik vagy másik hadviselő fél vagy a svájci vagy a belga terület semlegesítését lesz kénytelen megvárni. Svájc és Belgium előre látják ezt, s ezért sietnek fegyverkezni. Mind a mellett Brialmont tábornok, Belgium Moltkéja, mint hallszák, meg van győződve arról, hogy sem a 47.000-nyi bekefalomlás, sem a szükség esetén fegyver-alá hívható 114.000 ember (hozzávéve a 31.000-nyi mozgósított polgárorséget is) nem lesz képes gátat szolgáltatni akár a keleti, akár a déli szomszédnak, ha el van határozva a határt átlépni. Svájc, a maga 200.000 emberével, nem látszik osztani ebben az aggályban. Bizonyos az, hogy Belgium mindig rokonszenvezett Franciaországgal, mióta a francziák 1830—31-ben megsegítették, de Svájc is ép oly természetesen rokonszenvezik Németországgal. De minden valószínűség szerint a két nagyhatalom kétszer is meg fogja fontolni, mielőtt egy ellenséges államot engedne oldalához férközni. És végre is Belgiumot kelet felől ép oly jól védik a németek Franciaország ellen, mint délen a francziák Németország ellen. A semleges terület megszálása tehát aligha fogja megjutalmazni a farságot akkor, mikor egy-két dandár feloldozásával — a mint egy alkalommal kilencz év előtt mondták — más oldalról oly sokat lehet tenni.

Vannak, a kik azt hiszik, hogy egy franczia-német háborúban ezúttal, az első összecsapások után, a németek még gyorsabban hatolhatnak előre Páris vagy másfelé, mint 1870-ben, s e véleményeket azzal indokolják, hogy a franczia csapatoknál a fegyvermelig alig ismerik, és a katonaság nem tudja mennyire bizhatik tisztjeiben. Egy magas állású államférfi nemrég azt a nyilatkozatot tette, hogy a mely franczia politikusnak eszébe jutna egy Németországnak szóló hadüzenetet támogatni, nem érdemlő meg, hogy 48 óráig helyen maradjon. De ha ez így van, attól viszont teljes lehetetlenség tartani, hogy Német-

ország lépjen fel támadólag, hacsak a vételkedése bele nem un, és a fegyverkezés ki nem meríti.

A mi már ezt a pontot illeti, erre nézve táblázatos kimutatásunk tanulságos és Németországra nézve kedvező párhuzamnak enged helyet. Mert kitűnik ugyanis, hogy bár Franciaország bekefalomlásban egy harmaddal több katonát állít is ki, de egy harmaddal többet is költ hadseregére, s pedig ezt egy ötöddel kevesebb népesség mellett, a mely azonkívül csaknem állandó, míg vétélytársai a legutolsó két népszámlálás közt szinte annyival szaporodott, mint Elzász- és Lotharingia összes lakossága. Aligha lesz tehát Németország az, mely hamarabb ki fog merülni, akár a fegyveres békében, akár a hadjáratban, bár természetesen azt is tekintetbe kell venni, hogy a német hadseregnek egy jelentékeny részét a balti és északi tenger partján kell tartani, hogy lehetetlenné tegye Franciaországnak tengeri fölénye kiaknázását, más részét pedig a Memeltől Ratiborig terjedő országhatáron.

Tehát Franciaországnak 600 ezer embernyi túlsúlya, melyet papíron kimutathat, még éppen nem tesz ijesztő hatást Németországra. Legfőleg kapos erővel szolgál Vilmos császárnak. Bismarcknak és Moltkéknak arra, hogy évi 40.000 főnyi bekepotléket kérjenek a birodalomtól, a mely szám a szeptennás hat éve alatt 250—280.000 emberre fog emelkedni. Sőt azt lehet mondani, hogy ekkora erő Franciaországnak nem is értékesíthet előnyre a német határon, még ha egy második védelmi vonalat húzna is Nancy és Páris között. Föltétve azt is, hogy egy figyelő hadtestet szándékozik felállítani Olaszország felől, nehogy megragadja ez az alkalom, hogy *revanche*-ot vegyen a két Savoyáról, emmi ember még akkor sem igazgatható előnyre. A pusztá szám-beli mennyiségnél fontosabb a csapatok minősége, a tisztek képessége, s az élmezőnyi intézkedések megbízhatósága. Az emberszám mindaddig esupa ágyutóltek, míg kellőleg vezényelve és felszerelve nincs, már pedig azt tudjuk, hogy a német felszerelés ma ép oly jó, mint tizenhat év előtt, de azt semmi sem mutatja, hogy a francziáké megjavult-e III. Napoleón óta. Legalább a tonkingi tapasztalatok éppen nem biztatók. Éppen egy franczia tábornok, Chareton mondta ki 1874-ben azt a nagy igazságot, hogy: „Pusztá számbeli erő, fegyverem és felszerelés nélkül nem egyéb rendetlenség és tájékozatlanságnál.”

A franczia hadsereg-szervezet négy vagy öt hadsereget kontingál, 24 hadtestből, míg nyolcz más hadtest, vagy két hadsereg a territorialis (honvédségi) csapatokból alakítható. Az első 24 hadtest mindenike 25 gyalog-zászlóaljból állama, s nyolcz lovas századból, azaz 2 ezredből a depot-századokon kívül, 18 tüzéregből, 108 ágyuból, három műszaki századból, egy utász-századból, s megfelelő számú egészségügyi és vonatsapattokból. Valószínű, hogy e hadtestekből egyidejűleg csak 16 volna összehozható egy támadás visszaverésére. Mindenesetre csak 19 hadtest az, a mi — papíron — felkészültek vehető. A németek még rögtönzöbben állíthatnak 19 hadtestet, mindenik hadtest két dandártól, mindenik dandár két ezredből, s mindenik ezred három zászlóaljból állván. Egy-egy hadtestnek 8 lovas-százada, 8 tábori útege, továbbá hadtest-tüzérsége három-négy hadmérnöki százada, egy utász-százada és két élmezőnyi oszlopa van. Lovas-tüzérséggel és lovas-hadosztályokkal is azonnal kiegészíthető bármely had-test, és minden gyalogezrednek 3180 embere van, mely, ha szükséges, bármikor kiegészíthető a husz zászlóal s zászlóaljanként 1050 emberből álló vadászcsapatok egy vagy több zászlóaljjal. Minden hadtestnél vagy elkülönített lovashadosztálynál egy fő élmezőnyi tiszt van, ki felelős a csapatok és intézetek élmezőiséért, míg a tüzérség feladata a többi fegyvernemeket löszerekkel ellátni. A tábori vasút és távrida is teljesen szervezve van, úgy hogy bizton lehet állítani, hogy két hét alatt 780.000 ember állítható a határra, teljesen felszerelve az utolsó gombig, mintha csak hat hónapig készülődtek volna rá. Bármennyit költöttek is a francziák hadseregükre, kétséges, hogy vajon két hét alatt felkészült első vonaluk, kellően felszerelve, felhaladna-e a 650.000 embert? Lehet, hogy rövid idő múlva az arány megváltozónak, és pedig a francziák számbeli túlsáma.

Részrehajlatlanul tanulmányozva a két fegyverkező hatalom katonai helyzetét, az eredmény az, hogy Németországnak kedvezőbb a stratégiai

helyzete, jobb a hadszerkezete, több kilátása van az első győzelmeire, kedvezőbb módja az első összecsapások utáni gyors előnyomulásra. Természetesen ott van még a hadi esélyek kiszámíthatatlansága, mely a legjobb tervek is keresztülhuzhatja, de ez esélyek egyenlők mindkét részről, vagy inkább annak a félnek kedveznek, melynek derekabb, talpraesettebb vezérkara van.

Ifj. Dr. HORVÁT ÁRPÁD.

(† 1887. február 3.)

Petőfiné-Szendrey Julia utolsó fiát e hó 6-án kísértük örök nyugalma helyére, forrón szeretett édes anyja, a nagy költő halhatatlanságának osztályrésze mellé téve, a keresési temetőben. Egy élet tragédiája zárult be e koporsóba, lelki szenvedésekben gazdag élet! E fiatal ember egyike volt a legokoldalúbb képzettségű orvosok- és természettudósoknak. Gyermekkorában, anyja gyönged keze által vezetve, mohó lélekkel vetette magát a tudományok szerzésére, s valóban alig tizenhat éves korában négy nyelvet majdnem egyforma tökélyvel irt és beszélt, a természet-tudományokban, matematikában, ethnographiában kiváló jártassággal bírt s később is, midőn fel fogása mindinkább mélyült s a költészet és bölcsészet örök igazságait a rideg élettől összhangba hozni iparkodott, mindig újabb és újabb ösmerek szerzését tüzte ki élete céljául. E mellett barátai ösztönzésére a természet-tudományok népszerűsítésére hatni akarván, részint a politikai lapok tárczáiban, részint szaklapokban apróbb természet-tudományi dolgozatokat tett közzé, majd 1884-ben Wagnernek a „Bright-kör”-ről szóló nagy monográfiáját dolgozta át az orvosegyet megbízásából. Éles kritikai szemlénének azonban a természet-tudományok sem alultak elegendő tápot, ő egyaránt otthonos volt a zenében és képzőművészetekben, mint a költészet birodalmában, melynek és különösen a franczia és angol lírának ritka alapos ösmérője volt. Élete utolsó napjaiban is ethnographiai munkákon kívül Hugo Viktor és Longfellow voltak olvasmányai, mely utóbbinak finom szépségeit kevés költő volt képes annyira élvezni, mint e természet-tudós.

Élete külső körülményeiről kevés a mondani valónk. Orvostudorrá 1880-ban avattatott föl s csakhamar rá 1881. febr. 4-én, oltárhöz vezetve Egan Maryt, Egan James angol nyelvtanár szeretetreméltó szép leányát. Ez időre esik a budapesti telefon-hálózat alapítása, melyet a főváros az azóta szintén „csendes embernek”, Puskás Ferencnek köszönhet. E munkában Puskásnak valódi jobbkéz volt Horvát Árpád, ki titkár ezimen helyettese s csakhamar igazi barátja lőn. Az alapítással járó testi fáradság azonban megtörték mindkettejüket: Horvát idejében menekülve, a történelmi közönségi orvosi állást foglalta el, Puskás tovább sodortatván, két év múlva a keresési temetőbe költözött. Történelen Horvát egyetlen gyermeke, Tibor születését s a fiatal nőnek szüles közben tüdővészbe esését érte meg, mely utóbbi végleg feldulta a boldog család nyugalmát. A gyöngéd férj, habár látta mint orvos, hogy az imádott nő menthetlenül oda van, feloldozta állását, vagyonát, hogy nejét maga ápolhassa Görbersdorfbán, Új-Tátrafüreden — hiába! A katasztrófa bekövetkezett s Horvát ezáltalannak látta életét.

Ezentul nem birt a rendes kerékvágásba jutni, hanyódott-vetődött lelki küzdelmek között, testi szenvedések, betegségek által is meglátogatva. Enyhülésül és feledésül morphiump-befecskendezéseket kezdett használni, melyek vétele második természetét vált. Tudta jól, hogy e gyilkos szer előbb-utóbb sirját ássa meg, de fásult közönyvel nézett feléje.

Csak midőn 1885-ben jelenlegi ifjú özvegyével, Greguss Gizellával megismerkedett s iránta lángoló szerelemre gyuladva, életelejűl ismét a családalapítást tüzte ki, vette észre, mily örvény szélén áll már. A megszokott mérég, ez iszonyú molooh mindennap követelte az áldozatot. Horvát ellenszerezl próbált küzdeni a kárhozatos szenvedély ellen, cocaint használt, mely ép oly mérgező, de már késő volt. Utolsó megküldése reményét egy hű nő szeretetteljes ápolásába és gyöngéd ellenőrzésébe vetette, s e reményben vezetve oltárhoz mult év ápril 7-én Greguss Gizellát, kibén a fővárosi művészköréi szellemes, szeretetreméltó fiatal hölgyet, a fiatal férj pedig kifogyhatatlan gyöngédségű szerető hitvest ösmerték.

A végső remény füstbe ment, — a gyöngé erőf legyőzte a hatalmas anyag! Részint titokban, részint a gyöngéd ellenőrzés dacára is folyvást használta a lelkeben beteg fiatal ember a gyilkoló szert, s csak akkor tudott nagyfokú izgatottságon és testi szenvedéseim uralkodni, mikor morphiumpal altatta el szenvedéseit. Ilyenkor határtalan boldogsággal élvezte életét, elhalmozta szeretetével aggódó nejét s boldogan játszott kis fiával. A morphiump-adagok azonban naponként már oly magasságra rugtak, hogy azoktól egy egészséges örökre elaludt volna: a beteget ez éltette.

Február 3-án este jelmehzába készültek nejevel együtt: egész délután kicsapongó jó kedvvel segített neje pierre-ette-jelmézet díszíteni. Este azonban, hogy a mulatságban lehagoltság ne zavarja, ismét morphiumpot akart bevenni, de remült neje ebben megakadályozta. Horvát ekkor neje könyörgéseire megígérve, hogy nem fog morphiump-hoz nyúlni, főfáját adott okul el sétálni indult, gyöngéden búcsúzott el mitsem sejtő nejétől, kérte, hogy bocssáson meg neki és szeresse őt. Aztán a városba indúlva, a váci utcában hosszabban sétálgatott, magában ügy-látszik tusakodva, hogy ottlakó legbensőbb barátját ne látogassa-e meg, kiverni saját fejéből a borús gondolatokat. Majd végelhatározással a „Vadászkürt” szállodába ment, ott szobát vett s megvacsorálva, nyugodtan lefeküdt. Reggel halva találták, mellette két üres üveget, melynek összes morphiump-tartalmát bevette. A halál a boncolás szerint febr. 4-én hajnalban állhatott be, hatodik évfordulóján első esküvőjének.

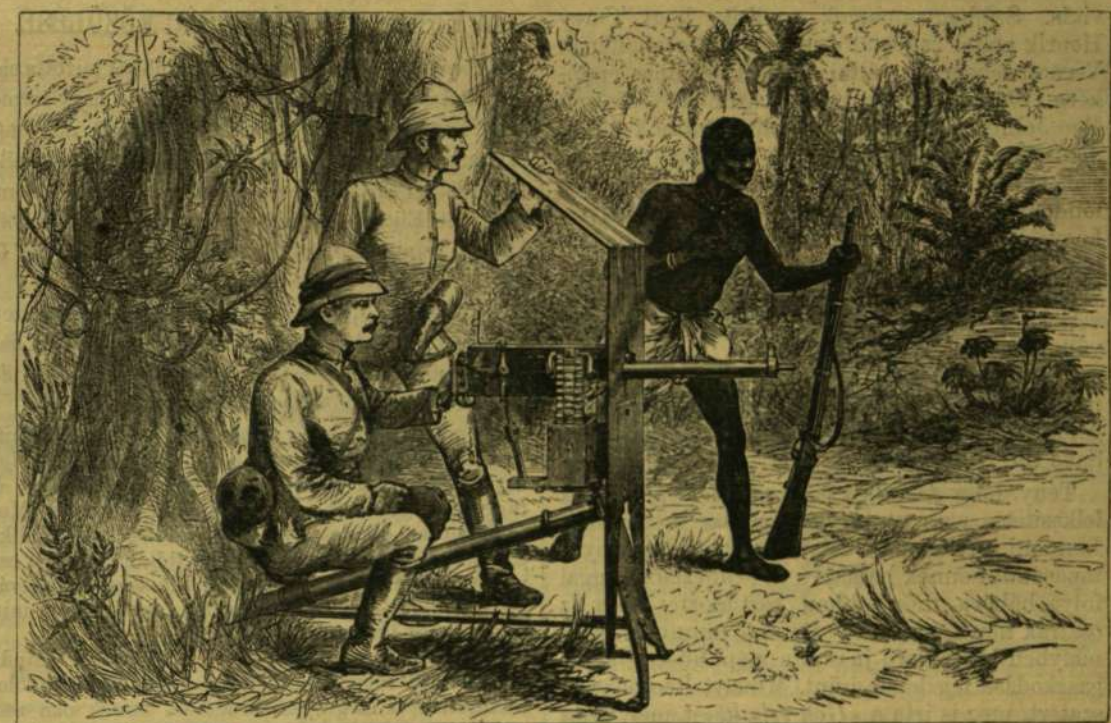
A gyászoló család felé a főváros s a vidék nemely részének őszinte részvéte fordult. Két év óta volt az elhunyt Körmező bányaváros hivatalka, mint Stubnya fürdő orvosa, s mint ilyen általánosan tisztelt és szeretett egyén. Finom modora, szeretetreméltósága, szerénysége és valódi tudományossága csakis barátokat szerzett neki, kik mélyen sújtott fiatal özvegyével, kis árvájával s többi rokonaival együtt örök bánattal áldoznak emlékének.

KACZÁNY GÉZA.

STANLEY POKOLGÉPJE.

A gyilkoló fegyverekben századunk feltalálói gyorsan licitálják fel egymást. A vontesövű puskák s más, a közelmúltban oly nagy szerepet játszott fegyverek ma már teljesen elavultaknak tarthatók. A milliók, melyek a nagy versenyfés folytan Európa békés polgárainak zsebéből kiömlenek s még inkább azok a milliók, kik e találmányok véres áldozatai lehetnek, borzongással és megdöbbenéssel töltönek el mindenkit, a földrésznélk már is lenyűgöző militarizmus terjedését látva benne. Sok öldöklő szerszám használatát a háborúban a nemzetközi megállapodások is eltiltják. De miként a robbantó szereket nagyobb technikai munkáknál szelére használják, a pusztító fegyvereknek a civilizáció érdekében felhasználását, okos és mérsékelt módon felhasználását, bizonyonyal meg menteni is lehet. Ily célzással vitt az Emin pasa megmentésére indult világhírű utazó, Stanley, magával egy valódi pokolgépnek tekinthető revolver-ágyút is, hogy a vadakat megrémítse s maga iránt tiszteletet ébresszen bennök. Ezt a pokolgépet, a művelődés terjesztésének sajátosság eszközt, mutatjuk be most olvasóinknak.

A legnagyobb önmozgó gépagyu (Maxim automatic machine gun), a mint azt londoni feltalálója elnevezte, a revolverekhez hasonlóan igen kis terjedelemmel bír s rendkívül sok lövést képes egyszerre kibocsátani. Az ágyutartó kocsit triposz alakban van készítve s oly módon, hogy egyetlen ember elhordhatja vállán. Kísérletek által bebizonyították, hogy e triposz felállítása s az ágyú megtöltése s irányítása alig tíz másodpercet vesz igénybe, mivel szerkezete nagyon egyszerű. Az ágyú csövén van egy kis vízdoboz is, mely arra szolgál, hogy lövés után az ágyú lehűtse; a kis dobozba elférő víz elegendő 300 lövésre. Minden lövés után a dobozból egy kis mennyiség önmagától lehull az ágyúra, hol a meleg folytan gözzé lesz. Az ágyú csövénél forgatása is magától történik, úgy hogy felállítás után minden munka jóformán csak arra szorítkozik, hogy az illető meghatározza, hányszor akar löni. Ha a feket könnyen és gyorsan nyomja meg, egy lövés támad, lassu lenyomás után 3—4; ha pedig egy

STANLEY POKOLGÉPJE.

másodpercze meghuzza a cselzót egyenes irányban, 11 lövés lesz. Az egészet minden irányban könnyen lehet forgatni. Magn az ágyú csak 40 fontot nyom s a kocsit 54 fontot.

Képünkön a paizs oly helyzetben van, hogy fel fogja a nyilatokat s így elfedje a lövést irányzó fejét. Ha azonban puskákkal támadnak meg, lehet a készüléket úgy igazítani, hogy a paizs kétszeres vastag legyen. Stanleynek elutazása előtt tett kísérleteit tünteti fel rajzunk. Ez alkalommal Stanley 500 lövést tett mindenféle módon; maga a feltaláló ugyanakkor egyszerre 334-et lött, s oly gyorsan, hogy az egész csak 33 másodpercet vett igénybe. Elképzelhető, hogy a szegény négernek mily hatalmas istenségnek fogják tartani azt az embert, ki egy pár pillanat alatt egy magában egész gyilkos golyó-özönt lesz képes rájuk bocsátani!

AZ EURÓPAI NÉPHIMNUSZOKRÓL.

Valahányszor királyunk és fejedelmünk körünkbe jön, a ráváró fogadtatások ünneplés-ségeinél, az udvari és katonai parádéknál és mindenütt, a hol az alkotmányos hűség és ragaszkodás érzeme önkénytelenül is kitörést keres, fájdalommal nélkülözök még mindig a tulajdonképeni magyar király-himnusz hiányát, mely tolmácsa lenne a nép és királyi közti benső, szeretetteljes viszony harmonizájának. A „Gott erhalte” soha sem volt népszerű a magyar ember előtt, neki nem oly hozsánmjára volt szüksége a királyi éretneknek, mely az összbírodalom dícsőségét zengi, hanem olyanra, a mely politikai önállósítás kifejezésre juttatja, hódolata tolmácsolása mellett. Nem esoda, ha a király-himnusz úgy nagy port vert fel egy időben; értekezletek, tanácskozások tartottak e kérdésben, jutalomdíjakat tüzték ki s a társadalmi tevékenység minden emeltűjét felhasználták, hogy eredményt hozzanak létre. S ha mindez hiábavaló volt eddig úgy más okát alig lehetne adni, mint hogy egy oly himnusz, mely méltó kifejezője legyen a nép milliói szíve dobbanásának, lehetetlen hivatalos módon születnie, önkényt kell annak fakadnia, s mely politikai és etikai szükségből vennie forrását, mely a pillanat illetében ölt testet s keseretlen, népién naiv hangfűzéssel önti plasztikus formába egy nemzet százados kergetélt, gondolkodását.

Ily körülmények között kétséges, hogy lesz-e valaha a magyarnak tulajdonképeni értelemben vett király-himnusa, valamint hogy a francziának is aligha lesz más, mely a nemzet lelkével már annyira összefonódott Marcellaise-t kisorsítani képes volna. A tapasztalat azt mutatja, hogy egy nemzet politikai lelkesedése, a mint legmagasabb szárnyalásában dallá tömörül, oly egy és osztatlan kifejezővé válik egész lelkületének, jellemének és temperamentumának, mely századokon át megmászhatatlan. Szinte hihetetlen elképzelni is, hogy például a mi Bákóczink mellett, melyet senki sem tanult és mindenki tud s mely oly közvetlen nyilatkozata nemzeti egyéniségünknek, valaha más, népszerűbb nemzeti dallam nyer-

hetne elterjedést, mely politikai hagyományainkat, vágyainkat és törekvésinket igazabban fejezné ki.

Tulajdonképeni nép- és király-himnusa tehát csak keves európai nemzetnek van. Nincs a francziának sem, mert a *Marseillaise*, ez a csodálatos dallam, mely Carlyle szerint „felforrálja a vért az erekekben, s melyet egész hadseregek és népgyülekezetek sirva és lángolva énekelnek, hallál, zsarnokkal és pokollal dacoló szívről.” — maga is inkább riadó, harszi induló, mint himnusz. Még legmélyebb beke idejében is lehetetlen e dallam lelkes hangjait szívdobogás nélkül hallgatni; elképzelhető, minő hatása lehetett egy hevíleny népre a mult zavaros napjaiban. Olyan hatása volt tényleg a francziákra, hogy egy ízben be is tiltották dallását és játszását, s e tilalom egész 1870-ig terjedt, a midőn a hadügyminiszter körrendeletet intézett a katonasághoz, melyben újra megengedte a Marcellaise játszását, szemlék és hivatalos szertartások alkalmaival.

Tekintve, hogy minő fontos szerepet játszott a *Marseillaise* Franciaország politikai történetében, az ember azt volna hajlandó himni, hogy nagy munka és gond lángelmével párosult eredménye. Pedig úgy dallamát mint szövegét egy éj alatt írták. Szerzője és költője Rouget de Lisle, mérnökari tiszt volt, előbb zenetanító. Ismerősei mindig nagyra tartották zenei és költői tehetségeit s különös jóakarója volt Dietrich báró, strassburgi polgármester. 1792 tavaszán egy nap De Lisle vendége volt a család asztalánál. A báró jövedelmeit annyira megapaszották a háború viszontagságai, hogy csak kevés katonaczipót s néhány juhhus-szeletet adhatott fel. Szomorúan mosolygott barátjára s miközben sorsán panaszkodott, észbe jutott, hogy van még egy palack rajnai bora pinczejében, azt is előadja, hadd lelkesítse De Lislet valamely hazafias költemény megírására. A hölgyek is beleegyeztek s előadták az utolsó palack rajnait. Ebéd után De Lisle szobájába tért s lelkesedése tetőpontján megírta szövegét és zenéjét annak a dalnak, mely halhatatlanná tette nevét. Másnap korán reggel szaladt vele Dietrich barátjához, kinek házában aztán nagy lelkesedés közt dalolták el első ízben. Néhány nappal később Strassburgban nyilvánosan is előadták s június 5-én Marseilleben egy díszbeöltözött alkalommal mutatták be oly nagy hatással, hogy rögtön kinyomatták s szétosztották a Párisba induló csapatok közt. Kik azt a marseilleiek indulójának nevezték el s nemskora Franciaország minden részében ismeretessé tették.

Lisle szerzőségét egy ízben kétségbevetették, de az elbeszél történet azóta kétségen felüli megerősítést nyert. Van különben a francziáknak még egy más nemzeti himnusz is, a „Partant pour la Syrie” kezdetű, melynek szerzője Hortense, III. Napoleón anyja volt, mely azonban kevésbé népszerű s kevésbé szép is.

Csendesebb és békésebb hangulat ömlik végig az angolok ismert nemzeti himnuszán, a „God save the King”-en. Ennek eredete még mindig

vitás. Szajhagyományok említi, hogy Carey Henrik angol zeneköltő szerette Portobellónak Vernon tengerenagytól történt bevételére emlékezni 1740-ben; más részről azonban szövegét Ben Johnsonnak s zenéjét John Bullnak tulajdonítják s első előadását arra az alkalomra teszik, mikor I. Jakab király és a walesi herceg a londoni szabók cézházában ebédelt. Bizonys, hogy 1745-ben már szétlétben ismerték s enekelték. A dallam sok nagy zeneszerzőnek is kedvence lett s Weber egy vagy két művébe is felvette, Beethoven pedig azonkívül, hogy hét változatot írt felette zongorára, nagy csatsymphoniájába is felvette, mely alkalommal így írta leveleiben: „Meg kell mutatnom az angoloknak, minő istenidővel bírnak a »God Save the King«-ben.

Tény, hogy Haydn-t is az angol néphimnusz lelkesítette az osztrák néphimnusz megráadására. Londoni tartózkodása alatt sok alkalma nyílt tapasztalni ennek hatását s a Franciaországgal folyó háború meg jobbabb ösztönözte, hogy az osztrák nép számára egy hasonló himnuszot írjon, melyben kifejezésre jusszon a nép hőse s ragaszkodása fejedelmé iránt. Mielőtt Becse vizsáztartást, meg is írta a »Gott erhalte«-t, mely mint osztrák néphimnusz ma is mindenütt használatban van. Haydn legbefolyásosabb patronusa, Swieten báró közölte az eszmét Suván gróf miniszterelnökkel s Hauschka Lipót bizott meg a szöveg elkészítésével. A kész himnusz első ízben 1797 febr. 12-én játszott Ferencz császár születése napján. Majd Ferdinánd császár alatt Hauschka versét Zedlitz bárónak új szövegével helyettesítették. A szép dallam egyszerre befejeződött a közönség szívébe s egyszerű, méltóságjelleg formája egyik legszebb himnuszszá teszi. Haydnnak különösen kedvenc műve volt s eleve féle gyakran merített vigaszt meglátó játszásból.

Szintén egyszerű, de nemes melódia jellemzi az orosz néphimnusz, melyet Lwoff Alexis tábornok szerzett. Ennek történetét Lwoff tábornok következőleg adja elő emlékirataiban.

„1833-ban Miklós cárt Poroszországba s Ausztriába kísértém. Visszatérve Oroszországba, Benkendorff gróftól értesültem, hogy fejedelmünk érezve egy orosz nemzeti himnusz hiányát, engem kért föl, hogy tegyek próbát egy ilyenről. A feladat nekem rendkívül nehéznek és komolyanak tetszett. Esembe jutott az impozáns angol himnusz; a »God save the King«, az eredeti francia himnusz, s a megkapó zenéjű osztrák néphimnusz s fölfigytem annak szükségét, hogy valami nagyot, nemzeti és megkapó produkcióját, mely alkalmas legyen a templomban, a hadsereg sorai között s a négyülekezetekben s mindenki megértése a tudóstól a művelteleg. Egy este későn térve haza, megírtam a himnusz dallamát. Másnap felkerestem Juvoskyt, hogy tőle kérjek szöveget, de ő nem volt zseni, nem tudta a szöveget a dallamhoz alkalmazni. Tudóstólam Benkendorffot, hogy kész a himnusz. A cáz kifejezte óhajtását, hogy hallani szeretné s 1833 nov. 23-án a cázi kápolnába mentem. Összeügyöttem az összes karéneket s két jó zenekarral egészítettem ki. A cáz többször végig hallgatta a himnuszot, aztán kísérlet nélkül eldöntötte s végre az összes közreműködők adták elő.

A cáz így szólt francziául hozzám: »Pompás!« s aztán rendeletet adott a hadgyminiszternek, hogy a himnuszot az egész hadsereg számára fogadják el. A rendelet decz. 4-én kelt, s a himnusz nyilvánosan először Moszkvában, 1833. decz. 11-én lett bemutatva.

A cáz a szerzőt gyémánthoz foglalt arany burót szelencével ajándékozta meg s elrendelte, hogy a himnusz kezdő szavai: »Isten őrje a cárt« — a Lwoff család ezimébe is felvéssék. Lwoff 1870-ben halt meg, miután sok évig halló szervei betegségében szenvedett.

Európa többi nép- és király-himnuszai közül említsük meg a dánokét, melyet egy Kopenhágában lakó Hartman nevű német szerzett, ki 1791-ben halt meg. Ennek első verse IV. Kezseré király vitézségét dicsőíti, a többi pedig más dánok hős tetteit, kik tengeri ütközetekben tündették ki magukat. Dallama azonban nem valami különös és emlékeztet az angol »Rule Britannia«-ra. A »szicíliai tengerész-himnusz« is ide számítható, ámber nem egészen nemzeti dal, de mint himnusz másféle is elterjedt.

—nd—

A KISFALUDY-TÁRSASÁG KÖZÜLÉSE.

Február 6-án negyvenedik közülést tartotta első szépirodalmi társaságunk, az akadémia nagy termében. Diszes közönség jelent meg, kivált nők nagy számmal; aztán a fiatalok. Az emelvényen a közelet és irodalom számos jelese. Az ülésnek változatos műsora volt. Eljött az ülésre Győről néhai dr. Kovács Pál két leánya is, hogy meghallgassák az atyjuk föltartott emlékbeszédét.

Gyulai Pál nyitotta meg az ülést. Nem egyszerű megnyitó beszédet mondott, hanem eszmékkel gazdag szépirodalmi fejtegetést az érkezői viszonyairól a művészetekhez, különösen a költészethez.

„A moralisták, akár a vallás, akár a filozófia alapján állanak, többé-kevésbé csak annyiban méltányolják a művészetet, a mennyiben cselekedet szolgálja, de függ-telenségét nem igen hajlandók elismerni. Most is sokan az érkezői eszmény kultuszát követelik a művésztől, különösen a költészettől, az érkezői eszmék megérkeztetését teszik a főkötelességévé s megvárják tőle, hogy éppen úgy oktassa az embert jón, mint a tudomány igazra.

„Szemben a követelésekkel a költészet mindig megtartotta függetlenségét s ha süllyedt is érkezői tekintetben s megrovást érdemelt, ennek oka nem annyira az volt, hogy nem tett eleget a moralisták követeléseinek, hanem inkább az, hogy félreismerte saját természetét, cselejt és eszközeit. Valóban a költészetnek s általában a művészetnek célja sem több, sem kevesebb, mint az, hogy szép művet alkotva, gyönyörködtesse a lelket, s a szívben fénnyel, nemes és kedves érzéseket keltsen. Ha a szép helyett az érkezői jót fogadja el vezérelvül, vesztí hatását a nélkül, hogy az érkezői eszmék valódi szolgálatát tette.

„Bizonyára a költészet és érkezői között nincs ellentét, sőt egy bizonyos pontig egymás szövetségesei, de soha sem rávaló. A költészet még az esetben is használhat az érkezői eszmék, a mikor semmi kapcsolatban nincs vele, de mint rávaló, akkor sem támogatja eléggé, ha a kapcsolat valóban szoros.

„A valódi költészet, midőn nem keresi is, összhangzik az érkezői eszmékkel, de a moralisták tulbuzgalma nem elégzik meg ezzel;ők öntudatosan vagy öntudatlanul tanköztetését akarják tenni az egész költészetet, s irányítást a költői művet, s mit nyerne ezzel a költészet, mit az érkezői eszmék? A költők kénytelenek volnának szorosan az érkezői eszmék megérkeztetéséhez tartani magukat, s ezek rájárja vonni az életet. Megfosztanák művészt az élet melegtől s élénkbe tárnák ugyan a bűnök és erények képviselőit, de nem magát az embert, az emberi természetet. Költői gyönyör helyett épületet osztályt nyujtanának, s untatva az olvasót, ezt is vesztélyeztetnék.

„A művészet önmagának célja. Ez elvet követik ösztönösen vagy öntudatosan a legnagyobb költők; ez elvet állapították meg, mint a szépirodalmi kiinduló pontját a legkiválóbb művészek.

„De a költészet — így folytatta beszédét Gyulai — hatását veszti, ha nincs összhangban az emberiség érkezői közérzetével s e tekintetben a művészet és érkezői szempont teljesen összevált. Ha valamely költő érkezői paradoxonok közé ragad bennünket, vagy éppen megsejti érkezői fogalmainkat, akkor a szenvedély tisztulása, melyet Aristoteles a tragikum hatásának tart, a szenvedély felzavarásával alakulna át. S ha az antimoralisták éppen oly hévvel és türelmetlenül küzdenek elveikért a költészet terén is, mint a moralisták, s műveik nem egyebek, mint bizonyos thesisek fejtegetései dráma vagy regény alakjában, egészen a moralisták egyoldalúságába esnek s különbség köztük csak az, hogy míg ezek művein legfeljebb unatkoznak, az övéiket meg boszankodva dobjuk el magunktól.

„A rajz szabadságával és a költői hatás teljességének kérdésével sem vagyunk másképp. Ez tulajdonképpen a realizmus kérdése, mely ha visszahatás-kép jelentkezik a művészetben, éppen úgy nem tart mértéket, mint maga az idealizmus. A realizmus határait megvonni nagyon nehéz, de annyi bizonyos, hogy a költői mű nem gyönyörködtető, mely untalan sérti érkezői érzelmeteket s mintegy ki akarja irtani szívköböt a gyöngédséget, melyet ápolni tartoznánk, mint hatása egyik forrása.

„Az élet szabatos visszatükrözése a költészetben nem a valóság részletes rajza, hanem a lényeges, a jellemző vonások összpontosítása bizonyos eszmé ki-fejezésére. Ezért a valódi költészet a lényegtelen mellőzi, a lényegest is cselejt szerint alakítja, emezt élesebben kiemeli, amazt kevésbé, s némelyt csak sejtet. S ha most a lényegtelen nem mellőzzük, a csak sejtethető élesen kiemeljük egész a brutalitás és trágárság, — vajjon művészetileg szabatosabb lesz-e rajzuk s teljesebbé tesszük-e a költői hatást? Ellenkezőleg, művészetileg nem való, — egyszerűen sértjük az érkezői érzelmet is, melyet kimélni, sőt emelni a szép mű hatásának többé-kevésbé teljességéhez tartozik. Az a nagy »ny«, melyet némely költő a fizikai élet rátságára helyez, mindinkább háttérbe szorítja a szellemi, az érkezői embert, a költészet tulajdonképp tárgyát. A fizikai rúthoz való előszeretést önként s szellemi és érkezői rúthoz vezet, a mikor aztán a költő az ember aljasságához

vonzódik, mintegy kikeresi, sőt költi nyomorultságait s undokságait, megalázza az emberi természetet, mely súlydúságban is elárulja isteni eredetét nyomaikat, magunk s embertársaink megvetéséhez szoktat, a mi teljes megtagadása az emberiség érkezői eszmé.

„A költészet nem érkezői prédikáció, de még kevésbé az érkezői eszmék prédikációja, a költészetnek nem egyenes célja az érkezői jó, de még kevésbé az érkezői rossz. A költészet célja mindig a szép marad; de a szépet éppen úgy meg nem alkot-hatni érkezői eszmék, mint igazság nélkül. Ez magyarázza meg legvilágosabban a költészet viszonyát az érkezői eszmékhez. Ime az igaz sem célja a költészetnek, hanem a tudománynak és mégis van-e költészet igazság nélkül. A lyrai költő nem indíthatja meg műveiben szívünket, ha nem átérett s így érzelmek zeng. A drámai és elbeszélő költő szintén nem hathat ránk, ha nem ismeri eléggé az emberi szívet, ha tapasztalatok és tanulmány után nem vizsgálta a társadalmi és állami viszonyokat a multban és jelenben. Az igaz érzés, az ember bel- és külvilágának ismerete még nem tett ugyan senkit költővé, de a valódi költő el nem lehet nélküle. A költemény sohasem igaz, a szó közönséges értelmében, csak látszat; de az igaz látszat; az események nem történetek meg, vagy nem úgy történetek, de a szív rajzának, a jellemek nyilatkozatának, a viszonyok természetesen igaznak kell lenni. Így vagyunk az érkezői eszmékkel. Ez is éppen olyan eleme a költészetnek, mint az igaz.

„Ez sem tesz senkit költővé, de ha a költő nem érzi, hogy a társadalom az érkezői eszmék alapján áll fenn s az ember csak általa nagy, nem fog érteni művészetéhez sem. A költészet tárgyát szerint nem szükséges érkezői eszmék, de nem lehet érkezői eszmék ott, ahol érkezői viszonyokat tárgyal, az érkezői eszmék éppen olyan része a költői hatásnak, mint a lélektan igazsága. Magában meg sem kellek, sem baj, sem fenség, de mindenki erejéhez és teljességéhez hozzátartozik. Az igazság és érkezői eszmék két forrása a költészetnek, ebből merítve alkotja a szép műveket. Kezess vagy fénnyel eszmék az tárgya és tartalma.

„Epen azért nem fényezés, mint a stoikusok mondták, hanem a műveltség virága, nem is a bölcsesség ellensége, mint az epikusok állították, hanem ikerterestvére. A legelső időkben a költészet karján lépett fel a vallás, filozófia, történelem s most sem váltak el egymástól és szülmaznak egymást. A tudomány mélyesége is oly keveseké, de a költészet bája mindnyájunk s oly eszmék és érzéseket táplál, a melyek az emberiség legfőbb kincsei. Két forrása: az igazság és érkezői eszmék, most sem apadt ki; ezekből merítették a kiváló költők mindenha. Hadd buzogjon minél bővebben, hadd merítsenek belőle költőink minél mélyebben, gyönyörökre, vigasztalásunkra, nemesedésünkre és nemzeti szellemünk erősítésére.

A nagy figyelemmel hallgatott fejtegetés után a titkári jelentés következett.

Csikó Gergely másodikát sorolta föl a társaság mult évi tevékenységét. Majd megemlékezett az elhunyt tagokról. Tárkányi Béláról, Kovács Pálról és Ipolyi Arnoldról; aztán üdvözölte az új tagokat, Horváth Boldizsárt, Dóczy Lajost, Vértessy Arnoldot és Péterffy Jenőt.

Lévay József saját maga szavalt a előlgi költeményét, a »Látogatok«-at, melyben a költő esti merengését írja le, mikor »lebben a lég, látogatni jönnek — emlékei izgalmas időnek.« Megjelennek előtte elkötött barátai; az egyik a házasságot hatalmas szónok, a másik két dalnok. A költő nem neveli meg őket, hogy Kánczai Gábor, Tompa és Arany, de a költő baráti viszonyaival ismerősök kitalálják, hogy kiket illet a meleg érzés.

Beothy Zolt emlékbeszédre következett dr. Kovács Pálról, kinek nemcsak irói életét rajzolta, hanem egy korszakot is. Kovács az utolsó volt a társaság tagjai közt, ki még látta a mestert, Kisfaludy Károlyt. Tehetsége a komikumhoz vonta. Sok szimfóvet írt, de irói jelentősége nem a szimfóveken, hanem a novellákban van. A magyar vidéki nemesi élet régi típusát képet s hangját őriz meg ezek; e nemesi élet kevés baját, sok örömét, jövedelmét s furcsaságait festik. Magyar ez a világ minden ízben, vidám, tréfiás, de kifejező egyszerűsége a haladás vágyát is. A szeretet melegtével van festve. Míg a mai naturalisták azt hirdetik, hogy a költő az orvos szemével néz az embert, ez az orvos a költő szemével nézte. Alakjaiban élet és frissesség van, szenvedés és érzékes nélkül. Szerkezetekben formásabb vir beszédek, mint a Kisfaludy Károlyé s könnyűedebbek, mert kevésbé didaktikaiak, mint a Fáy Andrási. Stíljá enyélő, kellemes, jóízűen tréfiás. Az emlékbeszédet a szavakkal végezte: Áldásunkat, melylyel sirját megkoszorúzzuk, emléke egy tanítással viszonzozza: »tiszteljétek a multat, tegyétek meg kötelességeket a jelenben s biztatok a jövőben!«

Baksay Sándor mutatott be most egy részletet Homér »Iliász«-ából, éppen oly részt is (midőn Junó és Jupiter pörbe szállnak egymással) melynek naiv hangja mutatja, hogy ha a fordító ragaszkodik a nagy eposz eredeti alakjához, a hexameterhez, ezt a hangot aligha lehetett volna visszaadni magyarban, míg a Baksay által választott alexandrinusok nemcsak

kellemesebben hangzanak, hanem a szíveket is elbírják. Baksay már régen foglalkozik Homer fordításával, s alaposan remélhetni, hogy az Iliász nemcsak érkezői eszmékben, hanem a magyar közönség olvasmányai közé. A bemutatott részt megtapsolták.

Mikszáth Kálmántól »A hajlekonyabb ág« című elbeszélést volt a közlés utolsó felolvasása s ezt Faulay Ede olvasta föl. Eredeti, eleven hangon, mely kedélytel beszéli el Mikszáth egy jószívű fiatal ember történetét, ki egymástól elvált szülők gyermeke, a hajlekonyabb ág a két gyermek közül, mert titokban anyját is, apját is segítye, s az anya csak azt tudja róla, hogy az apát segítye, az apa meg, hogy az anyát és így mindenik kárhóztatja. A közönség megeléjén az elbeszélés.

Végül a pályázatok eredményét jelentették be, a mint már közöltük. Csak a viztekéti pályázatnak volt eredménye. Az egy felvonásos viztekéti kitűzőt 500 ftos díjjal »A komédiás« című darab nyerte. A jelölés levélke fölbonthatván, kitűnt, hogy szerzője — Csiky Gergely.

Az ülés után a tagok lakomára gyűltek össze Szikszay éttermében.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A magyar történelmi életrajzokból ismét díszes kötet jelent meg, az új folyam második füzet, tartalomban, kiállításai díszben, az illusztrációk művészes kivitelében, sokaságában és érdekeségében egyformán hathatós eszköze, hogy a vállalat a történelmi olvasmányokat népszerűvé tegye. Szilágyi Sándor, a szerkesztő, egyik fő célja, hogy a vállalat egyszerűsége mellett a költői hatásnak, mint a lélektan igazsága. Magában meg sem kellek, sem baj, sem fenség, de mindenki erejéhez és teljességéhez hozzátartozik. Az igazság és érkezői eszmék két forrása a költészetnek, ebből merítve alkotja a szép műveket. Kezess vagy fénnyel eszmék az tárgya és tartalma.

„Epen azért nem fényezés, mint a stoikusok mondták, hanem a műveltség virága, nem is a bölcsesség ellensége, mint az epikusok állították, hanem ikerterestvére. A legelső időkben a költészet karján lépett fel a vallás, filozófia, történelem s most sem váltak el egymástól és szülmaznak egymást. A tudomány mélyesége is oly keveseké, de a költészet bája mindnyájunk s oly eszmék és érzéseket táplál, a melyek az emberiség legfőbb kincsei. Két forrása: az igazság és érkezői eszmék, most sem apadt ki; ezekből merítették a kiváló költők mindenha. Hadd buzogjon minél bővebben, hadd merítsenek belőle költőink minél mélyebben, gyönyörökre, vigasztalásunkra, nemesedésünkre és nemzeti szellemünk erősítésére.

A nagy figyelemmel hallgatott fejtegetés után a titkári jelentés következett. Csiky Gergely másodikát sorolta föl a társaság mult évi tevékenységét. Majd megemlékezett az elhunyt tagokról. Tárkányi Béláról, Kovács Pálról és Ipolyi Arnoldról; aztán üdvözölte az új tagokat, Horváth Boldizsárt, Dóczy Lajost, Vértessy Arnoldot és Péterffy Jenőt.

Lévay József saját maga szavalt a előlgi költeményét, a »Látogatok«-at, melyben a költő esti merengését írja le, mikor »lebben a lég, látogatni jönnek — emlékei izgalmas időnek.« Megjelennek előtte elkötött barátai; az egyik a házasságot hatalmas szónok, a másik két dalnok. A költő nem neveli meg őket, hogy Kánczai Gábor, Tompa és Arany, de a költő baráti viszonyaival ismerősök kitalálják, hogy kiket illet a meleg érzés.

Beothy Zolt emlékbeszédre következett dr. Kovács Pálról, kinek nemcsak irói életét rajzolta, hanem egy korszakot is. Kovács az utolsó volt a társaság tagjai közt, ki még látta a mestert, Kisfaludy Károlyt. Tehetsége a komikumhoz vonta. Sok szimfóvet írt, de irói jelentősége nem a szimfóveken, hanem a novellákban van. A magyar vidéki nemesi élet régi típusát képet s hangját őriz meg ezek; e nemesi élet kevés baját, sok örömét, jövedelmét s furcsaságait festik. Magyar ez a világ minden ízben, vidám, tréfiás, de kifejező egyszerűsége a haladás vágyát is. A szeretet melegtével van festve. Míg a mai naturalisták azt hirdetik, hogy a költő az orvos szemével néz az embert, ez az orvos a költő szemével nézte. Alakjaiban élet és frissesség van, szenvedés és érzékes nélkül. Szerkezetekben formásabb vir beszédek, mint a Kisfaludy Károlyé s könnyűedebbek, mert kevésbé didaktikaiak, mint a Fáy Andrási. Stíljá enyélő, kellemes, jóízűen tréfiás. Az emlékbeszédet a szavakkal végezte: Áldásunkat, melylyel sirját megkoszorúzzuk, emléke egy tanítással viszonzozza: »tiszteljétek a multat, tegyétek meg kötelességeket a jelenben s biztatok a jövőben!«

Baksay Sándor mutatott be most egy részletet Homér »Iliász«-ából, éppen oly részt is (midőn Junó és Jupiter pörbe szállnak egymással) melynek naiv hangja mutatja, hogy ha a fordító ragaszkodik a nagy eposz eredeti alakjához, a hexameterhez, ezt a hangot aligha lehetett volna visszaadni magyarban, míg a Baksay által választott alexandrinusok nemcsak

benne helyet, melyek általános érdekek, s ismeret-terjesztő vagy eszmé-cserét ébresztő voltak mellett az előadásra fordított gond is ajánlják.

A nemzetiségi kérdésre, a szociáldemokratákra, a tanügyre, a társadalomra vonatkozóan ezek, s a melyek a politikát illetik, azok érdeke sem foszlott el, kortörténeti érdeket őrizvén meg. Például a »Magyarország és a német szövetség« című, mely 1883-ban a »Kölnische Zeitung«-ban jelent meg, a német lapok magatartására nézve is érdekes adalék, mert éppen ez ellen szólal fel, s azokat a szempontokat sorolja elő, melyeket Magyarország elismer, de a németek nem igen tudnak megérteni. Összesen tíz cikk foglalta el a kötetet; a már említett kívül még ezek: »Bosnyákország«, »Állami népiszkolák elhelyezése«, »Bulgária«, »Az erdélyi részek népességi, közművelődési, politikai s közgazdasági szempontból«, »A történelem és a keleti kérdés«, »Az uszora, a biblia, egyházjog és a magyar törvények szempontjából«, »A munkáspártok s az általános szavazati jog Németországban«, »A fényezés történetéből, tekintettel a magyar viszonyokra«, »A civilizáció hatása barbár népekre az ó-korban és ma.« A kötet Aigner Lajos bizománya után szerkesztő meg s ára 2 forint 40 krajczár.

Beniczky Bajza Lenke munkái új, olcsó kiadásban jelennek meg Székely Viktor nagy-kannizsai könyvkereskedőnél. Az első füzetek a »Mártha« című regényt közli. Egy-egy füzet ára 20 kr. — »Mártha« után az »Ó az!« című legújabb, eddig még meg nem jelent regénye következik.

Alakok, elbeszélések, irta Sebők Zeigmond. Fialat iró első kötete, melyben a fejlődő tehetség figyelmet érdemlően nyilatkozik. Tizenkét elbeszélést és apróbb rajzot kapunk együtt. Akad egy pár, a mely ki is maradt volna, mint például a »Veteránok« (fővárosi életkép az egyenruhás veterán egyletekről), vagy még inkább »A cigányó« (egy baka virágja, melylyel vasárnaponként kevélykedni szokott, de el nem szítja); de vannak csinosabb kis elbeszélések, melyekből ha nem is emelkedik ki a történet eredetisége, drámaibb motívum: csinosan dolgozzák, az elbeszélő hang meleg, olykor humoros, egy-egy alak rajza el van találva, s a kis keret, melyben a többnyire apró történetek mozognak, változatos alakokkal van be-töltve. Ilyen »Az új lelkő«, »A második Világ«, »A staturium«. A kötet az irói hivatású több jó oldalát foglalja magában. Szegeden jelent meg: árát azonban nem tudjuk.

Újabb francia és német költőkből című kötetre hirdet előfizetést Bogdány Lajos, kitől lapunk is közölt sikerült fordításokat. A francia és német irodalom újabb költőinek gyűjteménye lesz a kötetben, mely érdemes a költészet barátainak figyelmére. Előfizetheti 1 ft 50 krajczár, vagy díszkötésre 2 ft 50 krajczár, a fordítónál, Budapest, köfárgó-utca 8 szám.

Füzetek. A népfölkelésről szóló törvény, valamint annak végrehajtására közelébb közzétett miniszteri utasítás megjelent a Pallas társaság kiadásában, magyarázó jegyzetekkel. Ára 25 kr. — A magyar iskola-jog megismerésére és elveinek alkalmazására, kapcsolatosan dr. Trefort közoktatásiügyi miniszter nyilatko-taival, tanügyi kormányzata tetteinek esetenként, életrajzával és irodalmi működésének vázlatával; irta Rájl József. Mellékelve hozzá Trefort arcképe. Második kiadás, s kiadta a »Magyar Pedagógiai Szemle« szerkesztősége.

Zenemű. Rózsavölgyi és társa kiadásában megjelent: Pálné-Lengyelke, zongorára szerz. Halász Jenő. Ára 80 kr.

Zenemű-folyóirat. Az Apollo februári füzetében hat férfiar van: Bátor L.-től, Szegedi E.-től, Zimaytól, Seyleről, Hoppe Rezsőtől, Ottó Ferencztől; továbbá Erney József melódrájja »Szép Ilonka« Vörösmarty költeményére. Goll János két népdallal, Bátor Lajos orgona-iskolájának folytatásával járulnak a tartalomhoz. A füzet ára 75 kr. A folyóirat egyszerűsége pályázatot hirdet egy magyar szövegi férfikarra, mely március első napjáig küldendő be a szerkesztőséghez. A három legjobb pályamű 30—20 és 10 franknyi díjat nyer.

A Munkácsy-díj nyertese. A képzőművészeti társulat pályabíráskodás három festményt jelölt ki Munkácsy 6000 frankos ösztöndíjára: Eisenhut Ferenc »Gulbáb«-ját, Bihari Sándor »Bíró előtt«-jét és Koroknyai Ottó »Javíthatatlan«-ját. A pályadíj alapító levele szerint az így kijelölt három festményből Munkácsy maga választ. A mester e hó 8-án táviratilag tudatta Párisból, hogy a három festmény közül a Koroknyai Ottó »Javíthatatlan«-ját választotta ki s e szerint a 6000 frankos ösztöndíjat neki ítélte oda. A nyertes Koroknyai még fiatal ember s Benezur mesteriskolájának növendéke. Tanulmányait a bécsi akadémián mint Würzinger tanítványakézdte, továbbá kiképzését Eisenmenger és Feuerbach oldalán szerezte. A külföldi tárlatoknak rendes kiállítója, jithon két genre-képe az »Éjnye be megnőttél« s »Javíthatatlan« tették nevét ismeretessé a jubláris műki-

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia második osztálya ülésezett e hó 7-ikén Deák Farkas enklölete alatt, s két érdekes előadás volt napirenden.

Ballagi Aladár egy nagyobb művéből tartott előadást: »XIV. Lajos és a korabeli irók« címmel, s eredeti források után festette az irodalomnak azt a nagy föllendülését, mely XIV. Lajos alatt következett a királynak és miniszterének Colbertnek közreműködésével, kik a tudósok és irók pártfogásával politikai és diplomáciai célokat tűztek ki. Először a francia tudományos akadémia alapításáról szólt, melynek maga a király volt pártfogója, Colbert a vice-protektora, s a tudósokat, irókat a király udvarának kiegészítő részévé tették. De meg is kívánták, hogy a királyt magasztalják, s valóban megtörtént, hogy a kereszténység közepette XIV. Lajos valóságos istentítés vette körül. Költők, tudósok tömjént égettek neki. A használatba tollak évi fizetésben részesültek. A külföldön is mindenütt béreltek irókat, tudósokat. Hogy Franciaországot és a királyt dicsőítsék; valóságos sajtó-iroda volt ez, melynek élén Chapelain állt. ki maga mint költő 3000 lívert kapott egy évre. A költőknek osztott rendes évdíjakból Corneille, Racine, Molière, és a kor többi nagy irói is részesültek. Husz évig tartott ez az intézmény s az idő alatt másfél millió livre-nél többet fizettek el iróknak. Némely esztendőben 100,000 livre is volt az összeg. Csak Angliában nem találhat érdemes tollat, mely megfizetett engedte volna magát. Németország tudósi rimáinkodtak, némelyik valóságosan koldulva kérte a kenyéjét.

Dr. Békésy Károly (vendég Kolozsvárról) felolvasása is közérdekű volt, épen most a választások küszöbén. A választási rendszer reformjait fejtegette, s azt emelte ki, hogy a mostani rendszer mellett voltaképpen nem az ország igazi többsége dönt el a választás eredményét, hanem a véletlenség. Egyik kerületben ezer szavazat még nem lehet többség, holott egy másik kerületben egy pár száz már megadja a többséget. Számos adatot idézett Anglia, Magyarország választásaiából. Angliában az 1874-iki választásoknál a beadott szavazatok után 52 szótöbbség illette volna meg a liberális pártot, mégis a konzervatív lett a győzelem, kiknek 60 képviselőjük kelt volt többségük. Az 1869-iki magyar választásokról birunk legregezesetb adatokat. A beadott összes szavazatok szerint a kormánypártot a házbán 27 szótöbbség illette volna, de 75 szótöbbségre volt. Ugyanakkor 33 városi kerületben együttesen véve a 25 ezer ellenzéki csak 12 képviselőt bírt megválasztani a 16 ezer kormánypárti szavazó 24 képviselőjével szemben. Az eldőlt tehát a kerületenkint mutatkozó kisebbség jogainak figyelembevételét hangsúlyozta. Oroszországban már tekintettel vannak erre, s 30 képviselőt székelt úgy töltenek be, hogy egy pár helyre nem fogadnak el szavazatot, hanem azt a kisebbségben maradtakkal töltik be. Ismertette azon javaslatokat, melyeket az arányos képviselési rendszer megállapítására eddig készítettek, és maga is pártolta, hogy a kisebbségben maradt szavazatok a megye területén más kerület kisebbségéhez csatolva érvényesíthessenek.

A földtani társulat közgyűlése e hó 9-ikén volt, dr. Szabó József enklölete alatt, ki az ülést megnyitván, a geológia terén a nemzetközi geológiai kongresszus által előidézett tevékenységet ismertette vázlatosan. A főcél egyelőre Európa geológiai térképének egységes megalkotása, melyhez minden ország geológusainak közreműködése szükséges. A társulat elhatározta, hogy Magyarország geológiai térképe is elkészüljön. Ez megtörtént és Berlinben a térkép-direktórium ennek nyomán készített a megfelelő lapokat. Staud Móríc olvasta ezután az évi jelentést. E szerint a társulat 7 szakülésén 22 előadás tartott. A társulat kebelében alakult földregész bizottság előadója, Schafarikz Ferenc dr. ez idő szerint nagyobb utazást tesz a Kaukázus vidékén, minek következtében a bizottság a működéséről szóló évi jelentést csak később fogja bejuttatni. A társulat tagjainak száma jelenleg meghaladja a 400-at.

MI UJSÁG?

József főherceg és családja e hó 10-ikén Fiuméba érkezett, s villájukban több hetet fognak tölteni. A főhercegi családot az indházban gróf Zichy Ágost kormányzó, a városi podesta s a katonaság képviselői fogadták.

Trefort Ágost közoktatásiügyi miniszter e hó 6-ikán töltötte be munkás életének 70-ik évét. A még friss erőben levő s lankadatlan tevékenységű férfit az alkalomból számos köldöttség üdvözölte a tanítók és tanárok részéről, s a nevelési egyesületekben ünnepélyeket is tartottak. A képviselőházban éljenzéssel fogadták s üdvözlő ívet adtak át neki,

melyet pártkülönbség nélkül irtak alá a Budapesti időző képviselő.

A Széchenyi-lakoma a nemzeti kaszinóban. A gr. Széchenyi István által alkotott nemzeti kaszinó minden évben, február havában szokta megülni az alapító emlékeztetőt, s ily alkalomkor a töle maradt selegét a nagy hazafi dícsőfésze mellett őrlik ki. A lakoma e hó 6-ikán volt, s az ünnepi szónok gr. Tisza Lajos. A főhelyet az asztalnál gr. Andrássy Gyula foglalta el. Ott volt Tisza miniszterelnök, gr. Széchenyi Pál, b. Fejérváry Géza miniszter, Szilágyi József koronaőr, gr. Széchenyi Béla, Ráth Károly főpolgármester, b. Edelsheim-Gyulai Lipót nyug. tábornok, stb.; mintegy 80 főnyi előkelő társaság.

Gr. Tisza Lajos beszéde élénk hatást tett. Emlékeztetett, hogy noha borul a láthatár, a nemzet megpróbáltatásainak lehet kitéve, de gondoljunk vissza Széchenyi korára, s gondoljunk Széchenyire, ki az akkori elcsigázott nemzetet föl tudta ébreszteni, önbiatlamát és lelkesedését tudott beléje önteni. Kövessék abban is, hogy érzelmét mindig a számító értelem korlátai közt tudta tartani. Rea emlékezzünk akkor is, ha kötelesség teljesítése közben értetlen-séggel, durvasággal, gyűlölettel találkozunk. Széchenyi inkább feladta népszerűségét, hogysom elterjen az irányítót, melyet helyesnek tartott. Követendő példa ő az alkotókészségben, követendő példa abban, hogy a nemzet izmosodása érdekében a mivel elemek tömörítésére törekedjünk, ellenállva az e téren metán fölmerülő egészségtelen áramlatoknak; és kövessék végre abban, hogy ha munkásságunkat nem követi rögtön siker, legyünk kitartók, mint volt Széchenyi, ki évekig küzdött egy egy reform-eszme érdekében. A nemzeti munkásságban való önzetlen, kitartó közreműködésre buzdítottak a szónok végső szavai, melyeket azzal a fölkiáltással végezt, hogy gróf Széchenyi István emlékezte éljen e nemzetben és szálljon föl a fia örök időik!

Az erdélyi közművelődési egyesület estélyei. Kolozsvárt a közművelődési egyesület javára estélyeket rendeznek a redutban, még pedig minden tekintetben a legjobb sikerrel. Két estély jövedelme már 1200 forinttal nevelte az alapítókét. A második estélyt e hó 7-ikén tartották, s a házasszony Dr. Gerardo Antonina urhölgy volt. Szász Domokos ref. püspöknek „A nő házasságotól” irt, költői képekben gazdag elmélkedést Szász Geró nagy hatással olvasta föl. Majd Jakab Ödön szavalta el „Abodi Pálné” című művét. Aki Adolf pedig éjszakai kirándulásból egy tréfás hangú részletet; Gyarmathy Zsigmondnak „A kamasz” című kedélyes rajzát Geró Lina k. a. a kolozsvári színház tagja adta elő. Eredeti és mulattató része volt az estélynek az *eleven hirtap*. Az emelvényen rószalt állítottak föl s melléült a két szerkesztő, Bartha Miklós és Sándor József s a közönség előtt szerkesztettek egy lapot élő szóval. A hallgató közönség csoportjaiból is megszólaltak, fölolvassa egy cikket vagy hirt. A szerkesztők sokszor közbe szóltak: a papírosárba vele. A közönség jól mulatott. A még hátralévő két estélynek is bizonyára hasonló kedvező eredménye lesz.

Az országos kiállítás területén a tavasztól kezdve alkalmasint új élet támad. A nagy iparsarnokban a kereskedelmi múzeum állandó kiállítását rendezik el, s egész nyáron nyitva lesz szabad bemenettel. A kiállításnak csak oly terményeket és cikkeket mutatnak be, melyek a kereskedelem körébe tartoznak. Az iparsarnok környékének rendezésére is gondot fordítanak. A parkot megújítják, a korzón — mely még egészen a kiállítás-kori állapotában van — katonai zenekar fog játszani naponként; a fővárosi pavillonban pedig kávéházat és éttermet rendeznek be.

Színészek gyűlése. Az országos színész-egylet a múlt héten tartotta gyűlését Budapesten. A gyűlés hangulatában sokszor visszatükröződött az a válságos helyzet, melyben most a vidéki színügy van még a nagyobb városokban is.

Az ültést Ribáry József belügyminiszeri tanácsos nyitotta meg, s a gyűlés elnöke őt elváltották, aelnökévé pedig Feleki Miklóst. Időközben az igazgató-tanács lemondott volt, vizslások ügyek következében, most tehát új tanácsot alakítottak. A közgyűlésen számos olyan indítvány merült fel, melyet jelentéstétel végett a tanácsnak adtak át. A kolozsvári színház válság több felszólalást idézett elő. Ditrői Mór adta elő Csóka Sándor ottani igazgató bukásának történetét. Ez előadás szerint intrikák dolgoztak az igazgató ellen, ki aztán elvesztette vagyonát, alig 500 forinttal maradt adós, s ebből keletkezett a válság. A közgyűlés hangulata Csóka mellett volt; megbízták az igazgató-tanácsot, hogy fejelelmi vizsgálatot indítson a társulat több tagja ellen, az igazgatónak pedig 700 forint segélyt adják a közgyűlés egyetemleges jóváhagyása mellett. Majd az operét ekellen szóltak fel, melyek a vidéki színészetet elcsúnyítják, a drámai tehetségek fejlődését akadályozzák. Az operettek ellen azonban bajos tenni valamit,

mert a közönség pártolja, s vegyes ajkú városokban magyar színtársulat ezek nélkül fen nem állhatna. A nyugdíj-illetékek behajtása is nehéz, a hátalék sok. Ezeket úgy remélik bezedhetni, hogy a társulatoknál külön bizalmi férfi minden este a jövedelemből apránként levonja a hátalékokat.

Merénylét Patti ellen. A nagyhírű énekesnő Amerikában tesz most körutat. E hó 9-ikén San-Franciscóban énekelt. Sokan gyűlték össze, hogy az énekesnőt meghallgassák. A mint Patti Adeline megjelent, egyszerre nagy dörrenés hangzott a nézőtérben és rögtön rá zúrtavár keletkezett. Valaki egy kézi bombát akart a színpadra vetni, de keze megakadt, a bomba mellette esett le, szétrobbant, s magát a merénylőt sebesítette meg, a kit azonnal elfogtak. Kiderült, hogy ördögében szenved és felsőbb sugallatból eredőnek tartja, hogy Patti neki meg kell ölni. Leg-alább így beszélt el egy távirat.

A Legjobb és legolcsóbb házgyógyszer magyar család részére a tizenkét éven át hatásosnak bizonyult „Kárpáti egészségi labdacok” dr. Kvapil, sok magyar főúr kedvelt orvosa rendelvénye után.

A Magyar-Francia biztosító részvény-társaság (Franco-Hongroise) életbiztosítási osztályához 1887. január hóban bejutott 357 újulat 633.000 forint összegből és kiállított 283 kötvény 530.055 forint biztosított összegből.

HALÁLOZÁSOK.

Dobos Jánosnak, Czegléd város nagy tiszteltetben élt agg ref. lelkipapjának temetésére a legnagyobb részvét közt ment végbe e hó 5-ikén. Nemesak zöb-lédiek jelentek meg ezernyi tömegben, hanem a környékről is és a templom, az udvar, utca belátha-tatlan sokaságtól volt elveve. A ravatallal Szász Károly püspök mondott emelkedett szellemű beszé-det, míg a sírnál Ádám Kálmán esperes szónokolt s Dézsi lelkész mondott imát. Az egyházmegye papsága nagy számmal volt jelen.

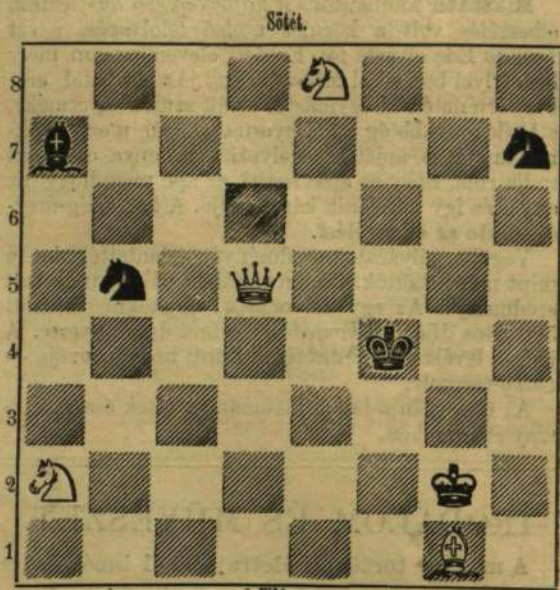
Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Buzna Lajos törvényszéki bíró, volt országgyűlési képviselő, 72 éves, Nyitrai. — SZULYVICS DEMJÉN törvényszéki bíró, törvényhatósági bizottsági tag, 66 éves, Zom-borban. — BALÁSSY ALADÁS, címzetes kanonok, szent-széki ülnök, tályai kiérdemült plébános és arany-miséis áldozó pap, élete 83-ik, papsága 60-ik évében, Pónyban. — RITTER ISTVÁN, a dunántúli evang. egy-házmege főjegyzője, esperes lelkész, tudományosan képzett férfi, 64 éves, Gyöngyön. — KAMINSZKY JÓZSEF esperes lelkész, 70 éves, az ungemei Lakár-ton. — DAMIÁN PÉTER, temesvári-gyárkúvárosi volt segédlelkész, Becskerekben. — DR. MARKOVICS GÉZA jeles képe tségy orvos, m. kir. honvédezerdos, városi törvényhatósági bizottsági tag, 36 éves, Szat-márt. — DR. VALÓ JÁNOS, romhányi körorvos, köz-tiszteltetben élt férfi, 67 éves. — BAKES JÓZSEF, komárommegyei földbírtokos és megyebizottsági tag. — ROSZVÁI, Nyitrai megye bizottsági tagja, RoszváI István országgyűlési képviselő édes atyja, Kis-Vár-dán. — BOTH ISTVÁN, főbíró református rektor, messze vidéken ismert népszerű férfi, 74 éves korában, melyből ötven évet töltött el mint tanító. — HLA-VATHY JÁNOS, a jászói premontrei rend jószágainak nyugalmozott szántártája, Somló Sándor jónévi köl-tőnek és vidéki színészek édes atyja, 73 éves, Ung-várt. — SCHIEFNER JÁNOS, az osztrák-magyar bank pénztárnoka, Budapesten; ugyanitt BSCITZ ÁRMN 63 éves; DRITICH LAJOS cs. és kir. udvari nyug. erdő-mester 67 éves, s holtestét Gödöllőre szállították. — KOVÁCS FERENCZ volt 1848—49-iki honvéd, Festetics T. gr. nyugalmozott uradalmi gazdaszifész, 56 éves, Keszthelyen. — JERANIK ANTAL erdőszéki román. kath. kántortanító, 43 éves. — PIERRE HENRI, Ungvár város rendőrtanácsosa, hirtelen szívvelhűdésben. — GRIMM KÁROLY nyugalmozott királyi postamester, 72 éves, Gyulán. — TÖRÖK ÖDÖN gyógyszerész, 32 éves, Tápó-Szélén. — ORLEY KÁROLY okleveles gyógyszerész, 53 éves, Belényesen. — NÉMETH ISTVÁN, az abosi vas-uti állomás vendéglőse, 58 éves. — PSIK GYULA, városi tisztviselő, 37 éves, Kaposvárt.

Özv. pazonyi ELEK MINÁLYNÉ sz. Vay Eszter, t. ma-tóna, 73 éves, Napkoron. — Özv. BODAY DENESZÉ sz. Kazay Borbála, 80 éves, Veszprémben. — KORNIS RÓZA, 75 éves, Székesfehérvárott. — GRUBER GYULÁNÉ szül. Izsó Mária, földbírtokos neje 32 éves Aradon. — Özv. PRAMMER FRIGYESZ szül. Parth Anna, 76 éves, Győrben. — TERESK GYULÁNÉ, szül. 76 éves, Mária, a balassa-gyarmati postafőnök neje, 32 éves. — GOTTI MÓRTINE szül. Kimmeling Róza, Pozsony- város volt polgármesterének neje, 74 éves. — Özv. KAROS MIKLÓS, szül. báró Kemény Eszter, b. Ke-mény Gábor volt miniszter nagynénje. — NÁDASSY FERENCZ szül. Csapó Emilia, 51 éves, Debre-czenben.

SAKKJÁTÉK.

1424. számú feladvány. Plena Alajostól.

A „Chess Monthly” legújabb feladvány-tornájában mint „legjobb négy lépéses” feladvány kitüntetve,

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1417. sz. feladvány megfejtése.

Schuster Zsolt.

Világos.	Megejtés.	Sötét.
1. H5—h6	—	Fd6—h2: (a)
2. Va2—g8	—	Bg6—g8:
3. Hh6—f7 mat.	—	—
—	a.	—
1. —	—	Bg6—h6
2. Va2—f7	—	t. sz.
3. V matot ad.	—	—

Az 1418. sz. feladvány megfejtése.

Zaygya Imrétől.

1. Hf1—e3	—	t. sz.
2. Megfelelő mat.	—	—

Mindkét feladványt helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — A. Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Tarnócsom: Németh P. — H. Szoboszló. Az olvasó-egyleti sakk-kör. — A pesti sakk-kör.

Hézagosság: Az 1423. sz. multi heti feladványban b3-on világos bástya állítandó. A pesti sakk-kör január 30-án tartá rendes évi közgyűlését. A szokásos jelentések és számadások fel-olvasása és helybenhagyása után, Ginter Károly indít-ványára a közgyűlés egy f. év öszétől megindítandó sakk-közlöny kiadását határozta. A választások mint rendszeren közfelkiáltással ejtet-tek meg: Elnök: Erkel Ferencz. Aelnökök: Dr. Spitzer Lipót. Titkár: Erkel Lajos. Pénztárnok: Ginter Károly. Választmányi tagok: Dr. Jakobi Samu; Dr. Vekerle László; Ehrenstein Mór; Pfeifer Ignác; Ungar Ignác; Czajler Géza.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Vitéz B. János története. Szegény öreg, tehetet-len dervis után, parasztruhában, fellopni a toronyba, onnan az öreget ledobni, aztán szaladva menekülni: fogadásból, háborus világban megjárja, de valami „remek cselekménynek” nem mondható. Előadás pedig oly szárazon van, hogy parját ritkítja az élvezhet-lelenségben.

Sz. M. K. Nem a „Tetemre hívás” paródiája akar lenni? — tárgyban, formában nagyon emlékeztet; de hol az igazság, hol az erő? — semmikép sem vá-lik be.

Halk szóhallyal. Közlelendünk közé vettük. Nagyvár. P—1. A csiklus befeczése megfelel a kérdésnek; köszönjük. Örömmel várjuk a személyes találkozását.

Bégl dal. Erőszakolt dolog, hogy egy lábbeteg ily rendszeresen, szabatosan beszélt el szivérténetét. Művészeileg szaggatott előadással érthetőbb volna.

Nem közhírhétők. Bucsú a rónától. A vén cigányhoz. Gróf kisasszony. Panaszkodtam. Dal a hajós. R. L. halálán. Álom. — Olgának. — László herczeg. — Zordon téli ének. — Bús ködös idő. — Dalma szerelme. — A botrány-hajhász.

HETI NAPTÁR. Február hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
13 V E Hatv. vas.	B Kasztor	1 Febr. D. H. v 19	
14 H Bálint. áld. v.	Bálint	2 Gy. sz. R. A. 20	
15 K Fauszt. és Jovit.	Fausztin	3 Szim. és Anna 21	
16 S Julianna sz. vt.	Julianna	4 József 22	
17 C Donát vt.	Szűldárka	5 Ágota 23	10 t. h.
18 P Simeon pk.	Flávia	6 Julián orv.	24
19 S Konrád hv.	Gab. M.	7 Partén	25 S. H.

Holdváltozások: Utolsó negyed 15-én 2 ó. 48 p. regg.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Egy hatszor hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 kr.; többszöri ígatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 kr

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárakban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. egyet. könyvtárnál Bécsben 1, Stefansplatz Nr. 6.

NEGYVEN ÉV VISZHANGJA

Irta
JÓKAI MÓR

Ára füzve 3 frt 60 kr. — Diszkutésben 5 frt.

Aphorizmak és gondolatok Jókai összes műveiből.

Tartalom: Negyven év viszhanga. — Szerelem. — Köl-tészet. — A nők ereje és gyöngesége. — A férfiak ereje és gyöngesége. — Hazaszeret. — Árulás. — Hit és vallás. — Hitelenség. — Szabadság. — Dícsőség. — Háboru. Béke. — A család. — Elválás. — A sziv kis világa. — A költő vi-lága. — Szenevedélyek. — Kétségek. — Jellem. Becsület. — Forradalom. Reactio. Búkas. — A magyar ember. — Sze-nevedések. Öngyilkosság. — Nagy emberek. — Politika. — Nemzeti hadsereg. — Bölcsesség és bohóság. — Pénz. Nyom-ori. — Társadalom. — A pápa. — A pap lelki világa. — A külföldről. — Történelem. — A szent természet. — A tenger. — Színészet. — Festészet. — Ugyvedek. — Ke-reskedés. Munka. — Gazdaság. — Kóbor eszmék. — Más népek. — Urak urfiak — A játék. — Az ifjúság.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárakban kapható — az osztrák tartomá-nyok számára Szelinski György cs. kir. egyetemi könyv-tárnál Bécsben 1, Stefansplatz Nr. 6.

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Szerkesztő: GYULAI PÁL.

Legújabb megjelent füzetek.

- 214 füzet: Plancho Gusztáv. Művészek osárhoza. (Ra-fiel, Michel Angél, Leonardo da Vinci.) Frán-ciából fordította Szász Károly. Füzve 30 kr.
- 215 „Tibullus elégiái. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Csengeri János. Füzve 40 kr.
- 216 „Petraeus összes szerelmi szonettjei. For-dította és magyarázatokkal ellátta Rado Antal. Füzve 80 kr.
217. „Szász Károly. Schiller. Élet- és jellemraja. Füzve 30 kr.
218. „Storm Tivadar. A kastélyban. Beszély. Né-metből fordította Balta Mihály. Füzve 20 kr.
219. „Cornelle Péter. Cinna vagy Augustus ke-gyelmé. Trágédia öt felvonásban. Francziából fordította Pótv István. Füzve 40 kr.
220. „Oznozok költeményei. Francziából fordította Csiky Gérg. Füzve 20 kr.
221. „Racine. Athalia Trágédia öt felvonásban. — Francziából fordította Csiky Gérg. Füzve 20 kr.
222. „II. Fülöp. Prescott nyomán Szász Károly. — Füzve 30 kr.
223. „Schiller kisebb prózai irataiból. Aestheti-kai értekezések. Németből fordította Zoller Béla. Füzve 30 kr.
224. „William Brough. Flipper és Nobbler. Vig-játék egy felvonás: n. Angolból fordította Csiky Gergely. Füzve 30 kr.

I-só cs. kir. kizár. szabad. ujonnan javított
RUGANYOS SÉRVKÖTŐK

Legújabb találmány az amerikai, ujonnan javított ruganyos sérvkötő Politzertől; ez rugók nélkül van, tisztán rugyanta-ból művészesen szerkesztve s az a czélja, hogy meg a leg-űdültebb sérveket is lehető legrövidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza, s egy nappal a legerősebből munkánál, vagy a sokat járásnál, mint szintén őjál alvásiban is hasz-nálhatatik, a nélkül, hogy a sérvjában szenvedő hívalak-ban legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy hason, hogy az még ajjal is a testen maradhat, mivel hogy a sze-vedő testrészeze kiváltepeken jötekon kellemes nyomást ga-korol s a legtöbb esetben meg a sérv biztos gyógyulását is eszközö. A legtöbb orvosi tekintélyek által elismerve, meg-bizorodá aelnöke, dr. Gross Lajos m. kir. egészségügyi taná-cos, dr. Gluck Ignác kir. törvényszéki orvos által. 1837

Alólított egyszerűsind nagy raklár is tart angol és francia aczál sérvkötőkből, függesztő készülékeket (suspensorium) gumibőrű szövötteket, mint szintén szarvabőrökből. A szarvabőr és gummi suspensoriumok czélja, hogy a tágalást megakadályo-zák. Mehetskendők, lépkárnák, ágybetét ek, periditások, prisz-tyativumok, gummihasnyák s mindenemmi gummi árucikkék. Sérvkötőknél kérem megjelölni jobh, bal v. kettőre s, mint szin-tén a test bősége is. Megrendeléseket utánvetel mellett elfogad

POLITZER MÓR cs. kir. szab. sérvkötő-készítő. Budapesten Deák Ferenc-utca, 10-12. sz. A kettőnk darabja 10-16 frt, gyermeknek felelőlecsobh. Ugyanitt kapható legjobb amerikai sérvkötés. Egy tégely ára 3 frt 50 kr.

HIRDETÉSEK.

NINCS TÖBBÉ FOGFÁJÁS!

Egyedül hírtos szer az u. n. hollólandi fogcsopp, mely egy másodperc alatt megszüntet mind fogfájást, szárazságot és hűvös, odvas fogakat. 1 üveg ára 30 kr.

NADASSY-SZÁJVIZ

Ezen szájviz a legjobb fen-tartási szernek bizonyult mindenemü szájhajók és bármennyi fogfájás ellen, kellemetlen szagot a szá-jából. 1 üveg ára 30 kr.

E kitűnő szerek kaphatók a fővártban: Teretvánszky Kálmán gyógy-szeresnél, kertész-utca 32. sz. Továbbá Török József gyógyszerár ában és Thallmayer, Kochmeister s Neruda nagykereskedőknél Budapesten.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárakban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. könyvtárnál Bécsben 1, Stefansplatz 6.

EGY ÉVIG MONDURBAN.

KARCOLATOK AZ EGYÉVI ÖNKÉNTES-ÉLETBŐL.

Irta
KACZIÁNY GÉZA

(GYALOGHUSZÁR).

Ára füzve 1 forint osztr. ért.

Tartalom: Ujjonczozás országserzte. — „Mikor engem a fővártba” — Az első nap mondurban. — Az első „sriktoles”. — A gyatra fríjbelig. — Szoklatban. — A tanár-tíz. — „Ubumars”. — A cakkupuk. — Baka szakkönyv. — Cigós cipő a cügben. — Hadgyakorlatok a király előtt. — Mozgositva. — Az első nap és az első éj. — A derventi kerek endő mellett. — Az első kive-ges. — Török ur Maglában. — Elhagyatva egyedül. — Az utolsó vér. — Fráter ur nyúl. — Hadsi Lója. — Szer-zevo. — A kis Curry. — Posta fedeztetem. — Kárisonyunk a bosnyák földön. — Tízti vizaga. — Az utolsó nap mon-durban. — A hadnagy úr.

A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak-tudomány és a mivel közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzet-gazdasági költeményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgaz-sági kiadványaitól támasgva.

Megjelen évenként 12-szer 10 lnyvi havi füzetekben. Előfi-zetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvesár elfogad: Bécsben, Sze-linski György cs. k. egyet. könyvtár, 1. Stefansplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alallrt társulat kiadó-hivatalába kü-lendők be, vagy a könyvtárakhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvtármű Budapest.

A cs. kir. szabadalm. 2991

KÖSZVÉNY-SZESZ

általánoson klosterneuburgi

név alatt ismert (a rendőri egészségügyi laboratorium által megvizsgálva és a cs. kir. szabadalom valamint a törv. bejegyzett védjegy által forgalomba bízottatva) valóságos különlegesség.

test, izom és ideggyengeség, az egyes idegek bé-nulása, hát- és derékfájdalmak, altesti és a vas-taghus görselei, kolika ficamodások stb. ellen.

Ára fél üveg 50 kr., 1 nagy üveg 1 frt, postán 15 kr.-ral több.

Főletét és postai szétküldés:

Hofmann A. gyógyszerértára Klosterneuburgban.

Főraktár Magyarország részére:

Török József gyógyszerár, Budapest, király-utca 12.

Továbbá kapható a következő gyógyszerárakban: Kassán: Wandraschek K. Győrt: Petri P. Szegeden: Barcsay K. Ver-secsen: Müller O. Erienszben: Fendin H. Zuzkán: Böcs J. C. Czerovitzban: Alth E. Brassóban: Kügler F. Temesvárt: Jahnér C. M., Klausmann és Albert. Debreczenben: Dr. Rotschek. Szekesvárt: Say Rezső, Szabadkán: Jók. Pozsonyban: Dr. Adler, Erdy István, valamint az osztr. magyar birodalom legi. gyógyt.

NB. Mindenkor csak a KLOSTERNEUBURGI KÖSZ-VÉNSZESZ kérendő, s a törv. védjegy megtekintendő

Finom sárga kéziszappan

(toilette-szappanok legkínálóbbak), glicerin és tojássárgából készült, kitűnően tisztítja és elkeni az arcbort, és annak egészséges frisséget állandóan fenntartja. Ezen — csupán két legértékesebb szorból készült szappan, fejmosásra is nagyon ajánlható. Ár: 1 darab 20 kr., 1 doboz (3 darab) 50 kr. Kapható:

LATZKOVITS A. uri dívat-üzletében, váci utca 22. sz.

Minden bel- és külföldi különlegességek készletben.

PSERHOFER J.
vértisztító labdaccai

Évek óta sokszorosan jónak bizonyult, és számos orvos által a közönségnek ajánlott házi szer a rossz emésztés minden következményei, dugulás, stb. ellen.

1 doboz 15 labdacccal 21 kr.
1 tükörös 6 dobozzal 1 frt 5 kr.

Az összes előzetes beállítás mellett, bérmentes szállítással együtt:

1 tükörös labdaccai 1 frt 25
2 tükörös labdaccai 2 frt 50
3 tükörös labdaccai 3 frt 75
4 tükörös labdaccai 4 frt 50

Kevésbé egy tükörös nem szállítatik.

Pscherhofer J. győgytára, az arany birod. almanáki

Bécs, I., Singerstrasse 15.

Budapestben kapható Török János, gyógyszerárban.

Védjegy
A legbiztosabb és legjobb szer hajhullás ellen a KELETI hajnövesztő olaj, mely a magyar kir. mű-vegyészeti kísérleti állomáson dr. Liebermann Leo tan. által megvizsgálva jónak találtatott. A keleti hajnövesztő olaj erősíti a hajlapot, óvja a haj kihullását és sikeresen előmozdítja a szálak és haj növekedését. Utánzás ellen védjegy által védve. Nagy üv. 1 frt, kis 50 kr.

LAMBING J.
fodrász és borbély, Budapest, VIII., Szt. István-utca 2. sz. a.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent, és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKY GYÖRGY csász. kir. egyetemi könyvtárnál Bécsben I. Bezirk, Stefansplatz Nr. 6.

KERTÉSZET
KÉZIKÖNYVE.

Tűztes utasítás a konyhakertészet, virágmevelés és gyümölcsfajta-tenyésztés körében.

A legújabb kutyák után írta

GALGÓCZI KÁROLY.

Általános és jegyzetekkel bővítve

Dr. FARKAS MIHÁLY.

Negyedik kiadás.

Ára füze 80 krajczár.

Valamennyi külföldi szerektől előnybe helyezendők, a magyar közönségnél különben már legjobban hírnevnek és fokozatos elterjedésnek örvendő a külföldi labdaccai-gyárosok óriási reklámja daczára, százezer esetben tíz éven át legjobban megkísérlett és több éveken át a bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán, csakis növény-kivonatokból összeállított dr. Kvapil

kárpáti egészségi labdacscok,

melyek biztosan, minden káros következmények nélkül, nem erőszakolva, hanem minden fájdalom nélkül hatnak: eldugulás, nyálkásodás, étvágyhiány, gyomorbad, felfúvódások, szédülés, fejfájás, váltóláz, aranyér, bőrkibújtások és sárgaság ellen. — Pótolja a keserűvizeket, melyek vizenyös ürülést eszközölnek.

Egy skatulya ára 21 kr., egy tükörös 6 skatulyával 1 frt 5 kr., nem bérmentes küldeményül 5 kr. bérmentes postai-utalvánnyal árához 20 kr. mellékelve és az egész összeg posta-utalvánnyal beküldetik, akkor a megrendelt mennyiség az összes birodalomba bárhol bérmentesen beküldetik.

Raktárak: Budapest: Patáky Károly gyógyszerésznél, az újjáépült ártellében; Pozsonyban: Erdy István a városi rúka-hoz csatolt gyógyszerésznél; Debreczenben: Mihályi István gyógyszerésznél; Kecskeméten: Molnár János gyógyszerésznél; Szegeden: Kovács Albert gyógyszerésznél és Temesváron: Török János, gyógyszer.

Legújabb hírlapok!

T. gyógyszerész ur! Kérném lenne oly szíves az u. n. kárpáti egészségi labdacscokból tartalmazzon. Bécs-Tisza-földvárán, 1886 május. 25. Tiszt. Szervizra Márton, földbírt. Jelen végzetem meggyőzően az u. n. kárpáti egészségi labdacscok küldéséről, mely különösen minden gyomorbetegségnél segített. Gömör-Szendek, 1886 április 23. Bediczky Mihály.

A 'Franklin-Társulat' kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható, — az osztrák tartományok számára SZELINSKY György cs. kir. egyet. könyvtárnál Bécsben, I. Stefansplatz 6.

Hasznos könyvek
nők és hajadonok számára.

Baráth Ferenc. Aesthetika. Bevezetésül a verstanall. 18 ábrával. Második jav. kiad. Füze 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 frt 40 kr.

Beniczky Irma. A nők hivatása 1 frt 20 kr.
— **A nők apró kötelemei** s ezek fontossága az életben 40 kr.
— **A mindennapi életből. A nőknek.** Ruzs K. Molecsott, Doberner s mások után írta K. Beniczky Irma. Két kötet 80 kr.
— **A divat szépségei.** Műveltség és erkölcs-történelmi kutyák nyomán írta K. Beniczky Irma. 40 kr.
— **A leányéretlem világa.** 40 kr.

György Vilmos. Előlekkönyv a confirmációhoz készülő protestáns hajadonok számára. Egy acélmetszettel, vaszonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.

Hölgyek titkai, vagyis legújabb, legteljesebb levezetőkönyv nők számára. Minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal, mindenféle társasági, családi, bizalmas és szerelmi levelekkel, különféle ügyiratmintákkal és alapos utmutatással a levélírás szabályait illetőleg, rövid helyesírást, tanácsokat a magán- és közéleti jogok és kormányzat ismeretével, stb. Harmadik bővített kiadás. Kötve 1 frt 50 kr.

Hölgyek lantja. Magyar költőknek műveiből szerkesztette Zilahy Károly. Egy acélmetszettel. Második kiad. 2 frt, diszkötésben 3 frt.

Hoppmann Antal. A valódi szakácskönyv vagyis rendszeres utmutatás a finom és legfinomabb főzésben, a legjobban magyar, francia és német mód szerint. Különös tekintettel az új és régi konyhákra, nagyobb-szerű lakomák és házi vendéglésekre. Negyedik kiadás 1 frt 50 kr.

Jósika Julia. Pályavestő fiatal leányok számára. Második kiadás, korszerűen átdolgozta K. Beniczky Irma. 2 forint. Diszkötésben 2 frt 80 kr.

Kubinyi Lajos. Iparos-gazdasszonyok könyve. Iparos-gazda családok számára. Rajzokkal 70 kr.

Legővő Ernest. A nők erkölcsi története. Ford. Földi József. 1 frt 50 kr.

Leányok és fiúk. Egy néhány jelenet és tanulmány a családi életből. Ford. Földi József. Füze 2 frt. Diszkötésben 2 frt 80 kr.

Langyel Daniel. Orvosi tanácsadó város- és falun. Második kiadás 1 frt 50 kr.

Medve Imre. A magyar gazdaságtan teendői a közeljövőben, háza és konyhában. Kezi és segédkönyv nők és hajadonok számára. Második kiadás 2 frt.

Németh Zsuzsanna. A legújabb és megpróbált magyar szakácskönyv. A magyar háziasszonyok számára. X. bővített kiadás 80 kr. Kemény kötésben 1 frt.

Riecke G. A. Anyák könyve. A gyermek első nevelésének legfontosabb kérdéseiről. Fordította K. Beniczky Irma. 40 kr.

Schatter Gyula. Nővilágunk ismeret könyve leányok számára. Leányiskolák számára és ön tanulásra. Az öltözködés kiadás szerint s a házi viszonyokhoz alkalmazottan átdolgozta Tóth Pál. 80 kr.

Zerkovits Zsidonia. A magyar iradalom története költészetével. Női tanintézetek számára. II. kiad. 1 frt.

8-DIK SZÁM. 1887.

BUDAPEST, FEBRUÁR 20.

XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG 1 egész évre 8 frt
félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
félévre — 3 * Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott titeldíj is csatolandó

BÉKÉS GÁSPÁR.

(1520—1579.)

Erdély történelme legérdekesebb alakjainak egyike: Kornyi Békés Gáspár. Az erdélyi trónkövetelők között (kiknek a fejedelmek korában mindig bővíben volt ez ország) a legmerészebb s tán a legzseniálisabb. Alacsony sorsból emelkedett fel — csaknem a trón magaslatáig. Az egyszerű közmemből — Erdély első államférfia, János Zsigmond jobbkeze, Miksa császár kegyeltje s trónkövetelő lett. A hirtelen emelkedést mely bukás követte. A fejedelemségtől elesve, összeesküvést és lázadást szervezett a választott fejedelemtől, Báthory ellen s megvertetve, a dűsgazdag és hatalmas főúrból nyomorral és betegséggel küzdő hontalan bujdosó lón s ki előbb egy országot kormányozott, mások kegyéből és alalmiznájából kellett tengődnie. De nem bukkott el végkép — s ez mutatja nem közönséges lelkierejét. A lengyel királylyá választott Báthoryval (kinek mint erdélyi fejedelemtől vetélytársa és elkeseredett ellensége volt) kibékült s az ő szolgálatában, mint bizalmas barátja, hadvezére, dicsőségesen végezte viszontagságos életét.

Békés Gáspár békésmegyei törzsszökös nemes, de nem előkelő családból származott (1520). Ifjúsága idejéről keveset tudunk. Emelkedését első sorban a maga erejének, majd Petrovich Péternek, a Zápolya-ház hű hadvezérének köszönhet, a kinek apródja volt. Őt ajánlotta halálós ágyán Békés Izabella királynőnek és János Zsigmond fejedelemtől, hogy «helyette mind a tanácskozásban, mind a hadviselésben Békésre hallgassanak».

Igy került Békés 1557-ben a gyulafehérvári udvarba, hol szép pályatér nyílt előtte kiváló tehetségei érvényesítésére. És ő rövid idő alatt teljesen megnyerte a királyné és királyi bizalmát. Az ifjú királynak (anyja halála után) legfőbb gyámola lett, a ki «Békés akaratától körömyire sem tért el». Föltétlen bizalmat helyezte benne s nélkülözhetlen embere lón.

Ura királya kegyével arányban haladt a közpályán való emelkedése s meggazdagodása. A komornikból főkamárás, majd kincstartó s első tanácsúr — a közönséges udvarnokból «nagyságos úr», főnemes és Erdély leggazdagabb földesura lón. Adományul nyerte Enyedet, Bihar- és Alsó-Fejérmegyében falvakat, a híres Görgény várát s a gazdag fogarasi uradalmat, végül

* Kornyi Békés Gáspár. Irta Szédeczky Lajos. Megjelent a Történelmi Életrajzokban és külön Mehner Vilmos kiadásában.

a huszthi uradalom egy harmadát. S mindezt alig egy évtized alatt.

A rohamos emelkedés elbizakodottá téve, a szerencse pazar áldása megszedíté Békést. Szerencsésében való elbizakodása okozta bukását. Mert ő nem elégedett meg azzal, a mivel birt, nagyra-vágyó lelke még magasabbra vágyott s az ország-nak, melyet most, más neve alatt bár, de ő kormányozott, egykor önmaga mint fejedelemtől kívánt élen állani.

A gyulafehérvári udvarban ő adott irányt ez időben a külügyi politikának. Erdély, mint tudjuk, fekvésénél fogva résztart a törökre, részint a németre volt utalva s a török és német párt váltogatva egymást a kormány élén. Békés eleinte határozottan törökparti volt, mert a szultán védnökségtől remélte Erdély önállóságát biztosítását. Ő vezette János Zsigmondot a Szigetvári ostromára siető Szolimán szultán látogatására s

zimonyi táborba (1566. nyarán) s ő volt mozgató szelleme a Dobó-Balassa-féle felsőmagyarországi összeesküvésnek a német uralom ellen.

De a törökben csalódott Békés — s a magyar összeesküvés meghiusulása után (1569.) arra a meggyőződésre jutott, hogy fejedelme és hazája érdekét leginkább biztosítja, ha kibékülnek a császárral s az ő, mint magyar király védnöksége alá bocsátják az országot. János Zsigmond elfogadta a kibékülést és az osztrák házból való házasság eszméjét s követségbe küldte Békést a prágai udvarba. A kiegyezés Speyerben fejeztetett be a német birodalmi gyűlésen s innen nevezik azt speyeri szerződésnek történetünkben. De az utolsó Zápolya ennek nem soká örömdhetett, mert mig Békés második követségében feleséget keresni járt fejedelmének a főhercegnők között — utolsó nemzeti dynastiánk legvégső sarja, férfikora tavaszán, megszűnt élni.

BÉKÉS GÁSPÁR.

A kecses használatát előtt.

L. sz. 17.304. T. Csillag Anna k. a Budapest. Kérem postafordultával hajkecséből két köcsöggel küldeni. Taxisz. szül. Bathányi grófné.

L. sz. 19.172. Csillag és társa uraknak Bpest. Kitiűnő hajkecséből egy kis köcsöggel 4 márkával újból kiz. Carolat hercegnő Cöthen (Anhalt).

L. sz. 27.543. Hamburg. Nt. Csillag Anna k. a. Legyen szives hajnövesztő kecséből, melynek hatása kitiűnőnek bizonyult, 3 köcsöggel a hozzátartozó tával együtt utánvéttel küldeni. Hálas köszönő tisztelettel öv. Wllander grófné. Bergstrasse 23.

L. sz. 18.422. Grätz. T. Csillag Anna k. a. Legyen szives egy köcsög hajnövesztő kecséből 2 forinttal küldeni, de csak az ön által kitiűnő hajnövesztő kecséből, melynek jó hatásáról alkalmam volt meggyőződni, kérek küldeni. Tisztelettel Lindheimi örnagy-né, szül. Schaffel.

Egy köcsög ára 50 kr., 1 frt, 2 frt, 3 frt, 5 frt.

Postával küldés naponként a pénz előleges beküldése vagy postautánvételt mellett az egész világba.

CSILLAG és TÁRSA Budapest, király-utca 26. szám alatt.